

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Lapsiin kohdistuvien epäiltyjen pahoinpitelyrikosten rajoittamismenettelyn alueellinen yhdenvertaisuus

OTMU2492 Rikosoikeus, vastuu ja vastuuseen asettaminen

Tutkielma

Laatija:

Karen Saarinen

30.1.2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tutkielma

Oppiaine: Rikosoikeus

Tekijä: Karen Saarinen

Otsikko: Lapsiin kohdistuvien epäiltyjen pahoinpitelyrikosten rajoittamismenettelyn alueellinen yhdenvertaisuus

Ohjaaja: Tatu Hyttinen

Sivumäärä: 60 sivua

Päivämäärä: 30.1.2024

Tämän Pro gradu -tutkielman aiheena on tutkia, miten yhdenvertaisuus toteutuu esitutinnan rajoittamismenettelyssä lapsiin kohdistuvien epäiltyjen pahoinpitelyrikosten kohdalla. Esitutinnan rajoittamisella tarkoitetaan esitutinnan lopettamista, vaikka asiassa ei ole vielä saatu selvyyttä siitä, onko rikosta tehty. Tutkinnanjohtaja voi esittää syyttäjälle esitutinnan rajoittamista, mikäli hän katsoo todennäköiseksi, että syyttäjä tulisi tekemään päätöksen syyttämättä jättämisestä, tai mikäli on ennakoitavissa, että esitutinnan kustannukset tulisivat nousemaan suhteettoman suuriksi. Esitutinnan rajoittamisella säästetään niin poliisin, syyttäjän kuin tuomioistuimenkin voimavaroja. Prosessiekonomian kannalta esitutinnan rajoittamisella onkin valtava merkitys. Tehtyjen rajoittamispäätösten määrä on ollut viime vuosina kasvava, minkä vuoksi on syytä kiinnittää huomiota yhdenvertaisuuden toteutumiseen esitutinnan rajoittamismenettelyssä.

Tutkielman metodi on yhdistelmä lainoppia sekä empiirisen tutkimuksen metodeja. Tutkielman teoreettisessa osuudessa on systematisoitu voimassa olevaa lainsäädäntöä ja viranomaisten ohjeita. Yhdenvertaisuuden toteutuminen esitutinnan rajoittamismenettelyssä on merkittäviltä osin yhteydessä nimenomaan esitutinnan rajoittamispäätöksiin, ja siksi tutkielmassa keskitytään tutkimaan yhdenvertaisuuden toteutumista esitutinnan rajoittamispäätösten kautta. Tutkielman empiirisessä osuudessa käytetään aineistona esitutinnan rajoittamispäätöksiä kolmelta eri syyttäjälalueelta alle 15-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvissa perusmuotoisissa pahoinpitelyepäilyissä. Aineistoa analysoidaan sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen keinoin. Aineiston avulla hahmotetaan sitä, miten yhdenvertaisuus toteutuu esitutinnan rajoittamismenettelyssä paitsi eri syyttäjälalueiden välillä, myös syyttäjälalueiden sisällä.

Tutkimuksen keskeisimpänä tuloksena on havainto siitä, että yhdenvertaisuuden toteutumisessa esitutinnan rajoittamismenettelyssä on kehitettävää. Yhdenvertaisuus ei toteutunut aineistosta ilmenevissä rajoittamispäätöksissä etenkin päätösten perusteluissa. Tutkimuksen perusteella yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat ovat ennemminkin syyttäjakohtaisia, eivät niinkään syyttäjäluekohtaisia. Tällä tarkoitetaan sitä, että saman syyttäjälueen sisällä saatetaan tehdä hyvinkin laadukkaita rajoittamispäätöksiä, mutta toisaalta samalla alueella saatetaan tehdä myös heikompilaatuisia rajoittamispäätöksiä. Yksittäisten syyttäjien eriävät käytännöt rajoittamismenettelyn suhteen vaikuttavat rikosasian asianosaisten yhdenvertaista kohtelua heikentävästi.

Esitutinnan rajoittaminen on toimivan rikosprosessin elinehto. Yhdenvertaisuuden sekä laajemman oikeudenkäytön ennustettavuuden toteutumisen kannalta on kuitenkin ratkaisevaa, että rajoittamispäätökset perustellaan huolella ja rajoittamismenettelyn linja on yhtenäinen. Eroavaisuudet rajoittamispäätösten laadussa vaikuttavat asianosaisten oikeusturvaa heikentävästi. Esimerkiksi käytännönläheisemmillä ja yksityiskohtaisemmilla ohjeilla sekä koulutuksilla yhdenvertaisuuden toteutumista voitaisiin esitutinnan rajoittamismenettelyssä edistää.

Avainsanat: esitutinnan rajoittaminen, esitutkinta, harkinnanvarainen rajoittaminen, lapsen etu, prosessuaalinen rajoittaminen, rajoittamispäätös, rikosprosessi, yhdenvertaisuus

SISÄLLYS

Lähteet	V
Lyhenteet	IX
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuksen toteutus	3
1.2.1 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus	3
1.2.2 Metodi	3
1.2.3 Lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyrikosten rajoittamisprosessin aiempi tarkastelu	5
2 Esitutinnan rajoittaminen syyttäjän päätöksellä	7
2.1 Esitutinnan rajoittamismenettelyn normiperusta	7
2.2 Harkinnanvarainen rajoittaminen	11
2.2.1 Esitutinnan rajoittaminen harkinnanvaraisella perusteella	11
2.2.2 Vähäisyysperuste	11
2.2.3 Nuoruusperuste	12
2.2.4 Konkurensiperuste	13
2.2.5 Kohtuusperuste	13
2.2.6 Tunnustus	15
2.2.7 Muu vastaava lainkohta	16
2.3 Prosessuaalinen rajoittaminen	16
2.3.1 Esitutinnan rajoittaminen prosessuaalisella perusteella	16
2.3.2 Ei rikos -peruste	17
2.3.3 Ei syyteoikeutta tai syyteoikeus vanhentunut	18
2.3.4 Ei näyttöä -peruste	18
2.4 Esitutinnan rajoittamispäätösten perusteluvollisuus	19
2.5 Esitutinnan rajoittamiseen läheisesti liittyvät käsitteet	22
2.5.1 Käsitteiden epätarkkuus ja sen vaikutus yhdenvertaisuuteen	22
2.5.2 Tärkeä yleinen ja yksityinen etu	23
3 Lapsen erityinen asema rikosprosessin asianomistajana	26
3.1 Lapsi asianomistajana	26
3.2 Lasten oikeudet kansainvälisissä sopimuksissa	29
3.3 Lapsen etu	30
4 Yhdenvertaisuus perusoikeutena	33
4.1 Yhdenvertaisuuden takaaminen esitutinnan aikana	33
4.2 Prosessiekonomisten näkökohtien suhde yhdenvertaisuuteen	36
5 Rajoittamispäätökset eri syyttäjäalueilla Suomessa	38
5.1 Käsiteltävä aineisto	38
5.2 Aineiston analyysin menet	41
5.3 Aineistosta ilmenevät ETL 3 luvun 10 §:n mukaiset rajoittamisperusteet	42
5.3.1 Käytetyt rajoittamisperusteet	42
5.3.2 Rajoittamispäätöksissä ei näyttöä -perusteen käytölle esitetyt perusteet	43
5.3.3 Rajoittamispäätöksissä kohtuusperusteen käytölle esitetyt perusteet	44

5.4	Aineiston rajoittamispäätösten perustelujen esitystavat	46
5.5	Rajoittamispäätösten arviointi	48
5.6	Pohdinta	53
5.6.1	Eroavaisuudet päätöksissä alueellisesti ja syyttäjakohtaisesti	53
5.6.2	Yhdenvertaisuuden toteutuminen esitutkinnan rajoittamispäätöksissä	54
6	<i>Lopuksi</i>	58

Lähteet

Kirjallisuus

- Carling, Chris – Kuusisto Mäkelä, Frida Emilia – Lappi-Seppälä, Tapio. Seuraamusjärjestelmä 2020: Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 50/2022. Helsingin yliopisto 2022.
- Fredman, Markku – Kanerva, Janne – Tolvanen, Matti – Viitanen, Marko. Esitutkinta ja pakkokeinot. Alma Talent 2020.
- Hakalehto, Suvianna. Lapsioikeuden perusteet. Alma Talent 2018. (Hakalehto 2018a).
- Heikkilä, Marjukka – Rantaeskola, Satu – Suikkanen-Malin Tuija. Lapsen edunvalvonta lastensuojelu- ja rikosprosessissa. Warelia 2018.
- Hodgin, Rachel – Newell, Peter (toim.). Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Unicef 2007.
- Huovila, Mika. Periaatteet ja perustelut: tutkimus käräjäoikeuden tuomion faktaperusteluista prosessuaalisten periaatteiden valossa arvioituna. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja: A-sarja 2003.
- Koivukari, Kristiina – Lehtilä, Sara. Sattumaa vai yhtenäinen ja perusteltu päätöskäytäntö? – Esitutinnan rajoittaminen vähäisyys- ja kustannusperusteilla kunnianloukkausepäilyissä. Oikeustiede – Jurisprudentia LV:2022, s. 5–89.
- Korkea-Aho, Emilia. Empiirisen oikeustutkimuksen käytäntö, s. 81–90 teoksessa Lindfors, Heidi (toim.), Empiirinen tutkimus oikeustieteessä. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2004.
- Lahti, Tomi. Esitutinnan rajoittaminen ja yhdenvertaisuus. Tutkimus esitutinnan rajoittamisperusteiden käytöstä. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö 2018.
- Lappi-Seppälä, Tapio. I Yleisiä kysymyksiä, luku 5. Seuraamusjärjestelmän pääpiirteet, teoksessa Rikosoikeus, 5. uudistettu painos. Alma Talent 2022. <https://verkkokirjahylly-almatalent.fi.ezproxy.utu.fi/teos/GAHBGXCTDG#kohta:RIKOSOIKEUS/piste:tB5Q> (Sivu vaatii kirjautumisen. Päivitetty 11.1.2022, luettu 10.12.2023.)
- Lehtinen, Miia – Rossi, Maria (toim.). Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan. Poliisihallitus 2022.
- Niemi, Johanna. VIII Esitutkinta ja pakkokeinot, luku 1. Esitutkinta, teoksessa Prosessioikeus, 6. uudistettu painos. Alma Talent 2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent->

fi.ezproxy.utu.fi/teos/FAHBGXCTDG#piste:tg (Sivu vaatii kirjautumisen.
Päivitetty 30.6.2021, luettu 28.9.2023.)

Nissinen, Matti. Esitutinnan rajoittaminen – mahdollisuuksien taidetta. Defensor Legis 1/2007, s. 54–69.

Silvennoinen, Elisa. Lapsen oikeudet ja lapsiasianomistajan rooli esitutkinnassa. Itä-Suomen yliopisto 2020.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025.

Vatjus-Anttila, Jalo. Tunnustukseen perustuva esitutinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen toimenpiteistäluopumisjärjestelmän uudenkaltaisten tavoitteiden ilmentäjänä. Lakimies 6/2021, s. 1014–1047.

West, Linnea. Esitutinnan rajoittaminen lapsen ollessa asianomistajana väkivaltarikoksessa. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö 2021.

West, Linnea. Poliisin esitutinnan rajoittaminen vähäisyys ja kohtuus -perusteilla. Soveltuminen lapseen kohdistuneessa väkivaltarikoksessa. Vaasan yliopisto 2019.

Virallislähteet

CRC/C/GC/14. YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta).

HE 222/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 50/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hallintolain muuttamisesta.

HE 58/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 79/1989 vp. Hallituksen esitys rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten uudistamiseksi.

PeVM 1/2010 vp. – K 1/2009 vp. Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2008.

VKS 2016:5 Valtakunnansyyttäjän yleinen ohje esitutinnan rajoittamisesta.

VKS 2016:6 Syyttämättä jättämispäätöksen laatiminen ja sisältö.

Internetlähteet

Hakalehto, Suvianna. Lausunto lapsiasiavaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2018 K 5/2018 vp.
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-176172.pdf> (Luettu 9.10.2023).

Lepistö, Joonas. MTV selvitti: Rikosten käsittelyajat ovat venyneet pahasti – professori näkee ongelman poliisin ammattitaidossa: ”Resurssipula ei yksin selitä”. MTV Uutiset 3.2.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-selvitti-rikosten-kasittelyajat-ovat-venyneet-pahasti-professori-nakee-ongelman-poliisin-ammattitaidossa-resurssipula-ei-yksin-selita/8345120> (Luettu 15.3.2023).

Rautio, Marjatta – Tuominen, Stina. Yhdellä poliisilla tuhansia juttuja, syyttäjällä ”putki ummessa”, pätkätöihin ei löydy tuomareita – rikosasioiden käsittely hidastuu entisestään. Yle Uutiset 28.6.2022. <https://yle.fi/a/3-12495507> (Luettu 15.3.2022).

Suomen virallinen tilasto (SVT). Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto. Eräiden rikosten uhrin iän, sukupuolen, hyvinvointialueittain laskentatavan ja rikoksen ilmoitusvuoden mukaan 2009–2022. Pahoinpitelyrikosten alaikäisten uhrien määrä vuosina 2009–2022.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__rpk/statfin_rpk_pxt_13fr.px/chart/chartViewLine/ (Luettu 5.10.2023). (SVT a).

Suomen virallinen tilasto (SVT). Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto. Viranomaisten tietoon tullut rikollisuus 2019.
https://www.stat.fi/til/rpk/2019/13/rpk_2019_13_2020-05-14_fi.pdf (Luettu 5.10.2023). (SVT 2019).

Suomen virallinen tilasto (SVT). Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto. Tietoon tulleet rikokset ja niiden selvittäminen rikosnimikkeittäin tutkivan viranomaisen mukaan, 2006–2022.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__rpk/statfin_rpk_pxt_13gw.px/table/tableViewLayout1/ (Luettu 2.12.2023). (SVT b).

Syyttäjälaitos, Kantelut. <https://syyttajalaitos.fi/kantelut> (Luettu 10.10.2023).

Syyttäjälaitos, Syyttäjälaitos lukuina. <https://syyttajalaitos.fi/syyttajalaitos-lukuina> (Luettu 15.3.2022).

Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisut

Ratkaisu 374/21/20, annettu 10.2.2022.

Ratkaisu 553/21/20, annettu 15.3.2022.

Ratkaisu SY/468/2023, annettu 31.3.2023.

Ratkaisu SY/2288/2022, annettu 6.11.2023.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisut

Ratkaisu 2975/4/08, annettu 20.10.2009.

Ratkaisu 2416/2020, annettu 19.8.2020.

Lyhenteet

AOA	Eduskunnan apulaisoikeusasiamies
ETL	Esitutkintalaki (805/2011)
Istanbulin sopimus	Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkiväkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (53/2015)
OK	Oikeudenkäymiskaari (4/1734)
PL	Perustuslaki (731/1999)
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997)
VKS	Valtakunnansyyttäjä
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

”Rikosten käsittelyajat ovat venyneet pahasti –”¹, ”Yhdellä poliisilla tuhansia juttuja, syyttäjällä ’putki ummessa’ –”². Muun muassa tällaisia ovat olleet otsikot viime vuosina. Niin poliisia kuin syyttäjälaitosta vaivaa resurssipula, johon on pyritty etsimään ratkaisua erilaisin keinoin. Yksi näistä keinoista on esitutkinnan rajoittaminen. Käytännössä esitutkinnan rajoittamisella tarkoitetaan esitutkinnan lopettamista, vaikka asiassa ei ole vielä saatu selvyyttä siitä, onko rikosta tehty. Tutkinnanjohtaja esittää syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista, mikäli hän katsoo todennäköiseksi, että syyttäjä tulisi tekemään päätöksen syyttämättä jättämisestä, tai mikäli on ennakoitavissa, että esitutkinnan kustannukset tulisivat nousemaan suhteettoman suuriksi.³

Esitutkinnan rajoittaminen on tärkeä osa prosessiekonomiaa. Vuonna 2022 kaikista rikosasioista 20,68 % päättyi esitutkinnan lopettamiseen syyttäjän rajoittamispäätöksellä.⁴ Ylipäänsä tehtyjen rajoittamispäätösten määrä on ollut viime vuosina kasvava.⁵ Mahdollisuus esitutkinnan rajoittamiseen on siis olennainen osa sujuvaa rikosprosessia, sillä aikaa vievän esitutkinnan suorittaminen tilanteissa, joissa syyttäjä joka tapauksessa päättäisi olla nostamatta syytettä, olisi resurssien tuhlausta. Toisaalta on huomioitava asianomistajan näkökulma – miltä asianomistajasta näyttää se, ettei hänen tapaustaan tutkita? Ymmärtääkö asianomistaja, miksi esitutkintaa rajoitetaan? Jo perustuslakimme takaa sen, että jokaisella on oikeus saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi (PL 21 §). Asianomistajalle rikosasia voi usein olla ainutkertainen kosketus rikosprosessiin, minkä vuoksi on tärkeää, että jokainen asia käsitellään yksilöllisesti ja yhdenvertaisesti.

Juuri yhdenvertaisuus on se seikka, johon koko tämä tutkielma perustuu. Tarkoituksena on tutkia, onko esitutkinnan rajoittamismenettely yhdenvertaista eri syyttäjälalueilla Suomessa. Hypoteesina on ollut, että näin ei aina ole. Toisaalta alueelliset eroavaisuudet ovat

---

¹ Lepistö 2022.

² Rautio – Tuominen 2022.

³ Niemi 2021, s. 884.

⁴ Syyttäjälaitos, Syyttäjälaitos lukuina.

⁵ Carling – Kuusisto Mäkelä – Lappi-Seppälä 2022, s. 29.

väistämättömiä – saapuvien rikosasioiden määrät ovat valtavia, ja jokaisen rikosasian kohdalla päätöksenteko edellyttää aina subjektiivista harkintaa niin tutkinnanjohtajalta kuin syyttäjältä. Toisaalta olemassa on useita päätöksentekoa ohjaavia oppaita ja viimekädessä esitutkintalaki sekä laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa määräävät esitutkinnan rajoittamisen linjauksista. Näiden linjausten ulkopuolelle jää kuitenkin useita tilanteita, joissa päätäntävalta jää yksittäisen tutkinnanjohtajan ja syyttäjän harteille. Toimialuekohtaiset eroavaisuudet käytänteissä nousevat tällöin esiin.

Tutkielmassa viitataan käsitteellä ”rajoittamismenettely” koko siihen prosessiin, joka esitutkinnan rajoittamiseen kuuluu. Yhdenvertaisuuden toteutuminen on kuitenkin merkittävältä osin yhteydessä nimenomaan esitutkinnan rajoittamispäätöksiin. Huomiota kiinnitetään näin ollen erityisesti niihin ETL 3 luvun 10 §:n mukaisiin rajoittamisperusteisiin, joilla esitutkinta on päädytty rajoittamaan, sekä päätöksen perusteluihin yleensä. Lapsia koskevissa esitutkinnan rajoittamispäätösten perusteluissa on osoitettava, että lapsen oikeudellinen asema on nimenomaisesti otettu huomioon. Toisin sanoen esitutkinnan rajoittamispäätökset, joissa asianomistajana on lapsi, tulee perustella erityisen huolellisesti ottaen huomioon lapsen oikeuksien yleissopimuksen asettamat velvoitteet.⁶

Omaakohtainen kiinnostukseni aiheeseen pohjautuu työkokemukseeni Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella, jossa luonnostelin rajoittamisesityksiä yhtenä päätyötehtävistäni. Tein luonnoksia paitsi esikäsittely-yksikössä, myös lapsiin kohdistuvien rikosten yksikössä. Yleisimmin käytetty rajoittamisperuste lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyrikosepäilyjen kohdalla on omaan kokemukseeni pohjautuen joko ei näyttöä -peruste tai kohtuusperuste. Ei näyttöä -perustetta käytettäessä katsotaan, että vaikka kaikki kohtuudella katsottuna tehtävissä olevat esitutkintatoimenpiteet suoritettaisiin, ei asiassa silti tulisi saavuttamaan sellaista näyttöä, että syyttäjä voisi nostaa asiassa syytteen. Päätettäessä esitutkinta kohtuusperusteella puolestaan katsotaan, että vaikka epäilystä rikoksesta saataisiinkin riittävä selvitys, jättäisi syyttäjä syytteen nostamatta, koska oikeudenkäyntiä on pidettävä kohtuuttomana ja tarkoituksettomana.⁷ Käytännössä tätä perusteltiin usein lastensuojelutoimenpiteiden ensisijaisuudella ja rikosprosessin raskaudella. Myöhemmin työskennellessäni harjoittelijana syyttäjälaitoksella kuulin erään syyttäjän pohtivan tapausta, jossa kyse oli lapseen

---

⁶ CRC/C/GC/14, s. 4, kohta 6, alakohta (c).

⁷ VKS:2016:5, kohta 2.

kohdistuvasta lievästä pahoinpitelystä, mutta näytön määrä oli hyvin vähäinen – lähinnä lapsen oma, epämääräinen kertomus. Ensimmäinen ajatukseni oli, että tähän on juuri sellainen asia, joka rajoitusmenettelyssä olisi voitu rajoittaa. Näin ei kuitenkaan ollut tehty. Korostan, etten tiedä tapauksen taustoja enkä siksi voi arvioida, olisiko esitutkinnan rajoittaminen ollut kaikki seikat huomioiden käypä vaihtoehto. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä, sillä tästä heräsi ajatus – onko rajoittamismenettely yhdenvertaista?

1.2 Tutkimuksen toteutus

1.2.1 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus

Tutkielman tutkimuskysymys voidaan esittää seuraavasti:

Onko esitutkintalain 3 luvun 10 §:n mukainen esitutkinnan rajoittamismenettely lapsiin kohdistuvissa pahoinpitelyepäilyissä yhdenvertaista alueellisesti tarkasteltuna?

Tutkimuskysymys rajautuu niin rikostyyppin kuin aineiston perusteella. Ensimmäkin tutkielma rajautuu koskemaan alle 15-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvia perusmuotoisia pahoinpitelyepäilyjä. Toiseksi tutkielma rajautuu alueellisesti – rajoittamispäätöksiä tarkastellaan Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen syyttäjälueilta empiirisen tutkimuksen metodeja hyödyntäen. Kolmanneksikin tutkielma rajautuu ajallisesti – esitutkinnan rajoittamispäätökset pyydetään edellä mainituilta alueilta elokuun 2023 ajalta.

Tutkielmassa keskitytään ETL 3 luvun 10 §:n mukaiseen rajoittamismenettelyyn, eli esitutkinnan rajoittamiseen harkinnanvaraisilla, prosessuaalisilla ja kustannusperusteilla. ETL 3 luvun 10 a § mahdollistaa esitutkinnan rajoittamisen tunnustuksen perusteella. Tällä rajoittamisperusteella esitutkintaa ei kuitenkaan voida lopettaa silloin, kun kyseessä on pahoinpitelyrikos (ETL 3:10a.5). Tästä syystä ETL 3 luvun 10 a §:n mukainen tunnustuksen perusteella tehtävä esitutkinnan rajoittamisen lähempi tarkastelu ei ole tämän tutkielman kannalta keskeistä, ja kyseinen rajoittamisperusteen sisältö selostetaan tutkielmassa vain lyhyesti luvussa 2.2.1.

1.2.2 Metodi

Tutkielman metodi on yhdistelmä lainoppia sekä empiirisen tutkimuksen metodeja. Tutkielma rakentuu teoreettisesta osuudesta, aineistoa käsittelevästä osuudesta sekä pohdinnasta. Lopuksi tehdään yhteenveto tutkielman tuloksista. Teoreettisen osuuden metodina on lainoppi. Tämän perinteisen oikeustieteellisen metodin avulla systematisoidaan ja tulkitaan

voimassa olevan oikeuden sisältöä. Tavoitteena on esittää teoreettisella tasolla ensinnäkin se, mitä esitutkinnan rajoittamisella tarkoitetaan sekä se, miten rajoittamismenettelyä säännellään nykyisellään lainsäädännössä. Tämän jälkeen käsitellään lapsiasianomistajan roolia esitutkinnan asianosaisena. Huomio kohdistuu siihen, millaisia erityisiä seikkoja rajoittamismenettelyssä tulee ottaa huomioon silloin, kun asianomistajana on lapsi. Teoreettisen osion lopuksi tarkastellaan vielä yhdenvertaisuuden käsitettä sekä tämän perusoikeuden esitutkinnan rajoittamismenettelylle asettamia edellytyksiä.

Aineiston käsittelyn yhteydessä metodi on empiirinen. Tarkoituksena on aineiston analysoinnin kautta ymmärtää oikeusjärjestelmän, tässä tapauksessa sen pienen osa-alueen eli esitutkinnan rajoittamisen, toteutumista käytännössä. Aineistoa arvioidaan sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen keinoin, mutta pääosin aineiston analyysi on toteutettu laadullisena analyysinä. Sen tavoitteena on kokonaisvaltaisesti jäsentää rajoittamispäätösten laatua, ominaisuuksia ja piirteitä, sekä ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja sen muodostamaa kontekstia.⁸ Laadullisen tutkimuksen keinoin voidaan aineistosta hahmottaa ja arvioida muun muassa esitutkinnan rajoittamispäätösten perusteluja. Myös kvantitatiivista eli määrällistä analyysiä, aineiston kuvaamista ja tulkitsemista taulukoiden ja numeroiden avulla, on käytetty. Kvantitatiivista analyysiä käytetään arvioitaessa sitä, kuinka monta kertaa jokin tietty rajoittamisperuste, kuten ei näyttöä -peruste, ilmenee aineistossa. Kvantitatiivisen analyysin keinoin arvioidaan myös sitä, kuinka monta kertaa samanlaisia perusteita rajoittamisperusteen käytölle päätöksistä ilmenee. Rajoittamisperusteen käytölle pitäisikin ilmetä aineiston päätöksiltä jokin tai joitakin perusteita, kuten ei näyttöä -rajoittamisperusteen kohdalla esimerkiksi se, että epäilty kiistää teon. Tarkemmin aineiston analyysin metodeja on avattu luvussa 5.2.

Tutkimuksen aineisto koostuu rajoittamispäätöksistä, jotka koskevat alle 15-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvia perusmuotoisia pahoinpitelyepäilyjä. Aineisto on kerätty elokuun 2023 ajalta kolmelta syyttäjälta: Etelä-Suomesta, Itä-Suomesta ja Pohjois-Suomesta. Alun perin tutkielman empiirisen osuuden yhteydessä oli tarkoituksena tarkastella rajoittamispäätöksiä kultakin syyttäjälta pidemmältä ajalta, huomioiden kaikki pahoinpitelyrikoksen tekemuodot lievästä törkeään tekemuotoon, mutta tutkimuseettisten seikkojen sekä käytettävissä olevien resurssien vuoksi pyydettyä aineisto rajattiin lopulta tarkemmin.

---

⁸ Korkea-aho 2004, s. 85

Lopullinen aineisto koostuu noin 8–16 rajoittamispäätöksestä per syyttäjäalue – Pohjois-Suomen syyttäjäalueelta tarkasteltavia rajoittamispäätöksiä on 8 kappaletta, Itä-Suomen syyttäjäalueelta 10 ja Etelä-Suomen syyttäjäalueelta 16 kappaletta. Käytettävään aineistoon liittyvät tarkemmat huomiot, kuten aineiston rajauksen tarkemmat perustelut sekä aineiston hankkimiseen liittyvät haasteet, selostetaan luvussa 5.1.

Aineiston käsittelyyn liittyy useita tutkimuseettisiä näkökohtia. Ensinnäkin aineiston määrää on rajattu, jotta mahdollisimman pienellä määrällä salassa pidettävää ja arkaluonteista materiaalia sisältävää aineistoa saavutettaisiin kuitenkin tutkimuksen tavoitteet.

Valtakunnansyyttäjän toimistoon on toimitettu ennen aineiston käsittelyä vaikutustenarviointi tietosuojaan liittyvistä näkökohdista. Koko aineiston käsittelyn lähtökohtana on kunnioittaa aineistoon liittyvien asianosaisten yksityisyyttä ja aineiston käsittelyssä on huolehdittu siitä, että henkilötiedot pysyvät salassa. Aineistoa tullaan tutkielmassa käsittelemään vain siten, ettei tutkielmassa aineistosta ilmaistuja tietoja voida yhdistää asianosaisiin. Tutkimuksen aikana aineisto myös säilytetään hyvien tieteellisten käytänteiden mukaisesti. Lisäksi aineiston käsittelyn yhteydessä on huomioitava tutkimusaineistoon ja siitä tehtäviin johtopäätöksiin liittyvät valideiteettia koskevat seikat, joita käsitellään tarkemmin luvuissa 5.1 ja 5.2.

1.2.3 Lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyrikosten rajoittamisprosessin aiempi tarkastelu

Matti Nissinen korosti vuonna 2007 Defensor Legiksessä julkaistussa artikkelissaan esitutkinnan rajoittamisesta tehtävän tutkimuksen tarvetta seuraavasti:

Esitutkinnan rajoittaminen on tarpeellinen ja taiten käytettynä myös tehokas työkalu. On kuitenkin ilmeistä, että tiedämme siitä rikosprosessuaalisena ilmiönä liian vähän. Sen asiallinen soveltamisala, erot alueellisessa käytössä, suhde muihin rikosasioiden prosessuaalisiin päätösinstrumentteihin ja ylipäättään sen todellinen kriminaalipoliittinen merkitys kaipaavat sekä lainopillista että oikeuspoliittista lisätutkimusta osakseen. Esitutkinnan rajoittaminen on aivan liian tärkeä asia jätettäväksi vain esitutkinta viranomaisille ja syyttäjille.⁹

Nissisen toteamuksen jälkeen, vaikka tuskin kuitenkaan sen vuoksi, useassakin Pro gradu -tutkielmassa, opinnäytetyössä ja väitöskirjassa on tutkittu esitutkinnan rajoittamisprosessin merkitystä, tarpeellisuutta ja heikkouksia. Tarve tutkimukselle on kuitenkin edelleen, sillä

---

⁹ Nissinen 2007.

kuten aineistosta selviää, on rajoittamispäätösten välillä havaittavissa laadullisia eroavaisuuksia eikä yhdenvertaisuus rajoittamisprosessissa toteudu aina niin, kuin sen olisi suotavaa toteutua. Samaan lopputulokseen ovat tulleet Kristiina Koivukari ja Sara Lehtilä tutkimuksessaan, jossa he katsoivat esitutkinnan rajoittamiseen liittyvän päätöskäytännön olevan sattumanvaraista ja epäjohtonmukaista.¹⁰

Nimenomaisesti lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyrikosten rajoitusprosessin alueellista yhdenvertaisuutta ei tietääkseni ole aiemmin tutkittu. Esitutkinnan rajoitusmenettelyn yhdenvertaisuutta sekä esitutkinnan rajoitusmenettelyä lapsiin kohdistuvissa väkivaltarikoksissa on aiemmissa opinnäytetöissä ja Pro gradu -tutkielmissa tutkittu vähäisesti, mutta ei olemattomasti. Tutkielmia esitutkinnan rajoittamismenettelystä yleisesti on kylläkin verrattain paljon, eikä kaikkia ole tässä yhteydessä tarpeellista mainita.

Esitutkinnan rajoittamisen ja yhdenvertaisuuden suhdetta on tutkinut ainakin Tomi Lahti opinnäytetyön tasoisena tutkimuksena.¹¹ Esitutkinnan rajoittamista lapsen ollessa asianomistajana väkivaltarikoksessa on opinnäytetyön tasoisena tutkimuksena aiemmin puolestaan tarkastellut Linnea West.¹² West on tutkielmassaan lähestynyt aihetta kahden tutkimuskysymyksen kautta. Ensimmäinen liittyy siihen, mitä asioita lapseen kohdistuneen väkivaltarikoksen esitutkinnan rajoittamista harkittaessa tulee ylipäänsä ottaa huomioon. Toinen koskee sitä, kuinka lapseen kohdistuneen väkivaltarikoksen esitutkinnan rajoittamista koskeva esitys tulisi laatia. West on aiemmin tarkastellut samaa aihetta eri näkökulmasta Pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän tarkasteli väkivaltarikosten esitutkinnan rajoittamista kohtuuden ja vähäisyyden perusteella.¹³

---

¹⁰ Koivukari – Lehtilä 2021, s. 81.

¹¹ Lahti 2018.

¹² West 2021.

¹³ West 2019.

2 Esitutinnan rajoittaminen syyttäjän päätöksellä

2.1 Esitutinnan rajoittamismenettelyn normiperusta

Lähtökohtaisesti poliisille ilmoitettuja tai muuten poliisiin tietoon tulleita rikoksia koskee esitutkintapakko. Esitutkintaviranomaisen on siis toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty (ETL 3:3.1).

Esitutinnan rajoittaminen muodostaa tähän kuitenkin poikkeuksen – esitutkinta voidaan siis esitutkintapakosta huolimatta lopettaa rajoittamalla esitutkintaa joidenkin rikosten osalta, vaikka asiassa ei olisi saatu riittävää selvyyttä siitä, onko rikosta ylipäänsä tapahtunut.¹⁴

Päätöksen rajoittamisesta tekee syyttäjä tutkinnanjohtajan esityksestä (ETL 3:10.1). Syyttäjän harkintavalta rajoittuu tutkinnanjohtajan esittämään rajoittamisperusteeseen, eikä syyttäjä voi rajoittaa esitutkintaa muulla kuin tutkinnanjohtajan esittämällä perusteella.¹⁵

Käytännössä poliisin ja syyttäjän välinen yhteistyö on voitu järjestää monilla eri tavoin – esimerkiksi Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen esikäsittely-yksikössä käydään päivittäinen puhelinpalaveri syyttäjän kanssa kulloinkin rajoitettavaksi esitettävistä asioista. Esikäsittely-yksikössä pyritään tunnistamaan ja rajoittamaan ne tapaukset, jotka selvästi soveltuvat rajoittamismenettelyyn. Kuitenkin lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyepäilyjen kohdalla asia käsitellään lopulta lähes aina lapsiin kohdistuvien rikosten yksikössä. Lapsiin kohdistuvien rikosten yksikössä rajoituspalaverit käydään moniviranomaisyhteistyössä, jolloin mukana on syyttäjän ja tutkinnanjohtajan lisäksi yleensä myös psykologi tai muuta sairaanhoidon henkilökuntaa sekä lastensuojelun työntekijä.¹⁶

Esitutinnan rajoittaminen ei ole ainoa poikkeus edellä esitettyyn esitutkintapakkoon. Esitutkinta voidaan jättää kokonaan toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta päättää myös silloin, kun asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia ja kyse on rikoksesta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä (ETL 3:9). Asianomistajarikoksen ollessa kyseessä esitutkintaa ei pääsääntöisesti toimiteta laisinkaan, jollei asianomistaja vaadi rikokseen syyllistyneelle

---

¹⁴ Niemi 2021.

¹⁵ VKS:2016:5, kohta 6.

¹⁶ Perustuen omaan työkokemukseen Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella vuonna 2022.

rangaistusta (ETL 3:4). Päätöksentekovalta on näissä tapauksissa tutkinnanjohtajalla, eikä syyttäjän myötävaikutusta edellytetä (ETL 3:3.3).

Edellytykset esitutkinnan rajoittamiselle säädetään ETL 3 luvun 10 ja 10 a §:ssä. Lähtökohta esitutkinnan rajoittamiselle on se, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan toimittamista tai jatkamista. ETL 3 luvun 10 ja 10 a § mahdollistaa esitutkinnan rajoittamisen neljällä eri perusteella. Näitä ovat prosessuaalinen rajoittaminen, odotettavissa olevaan harkinnanvaraiseen syyttämättä jättämiseen perustuva rajoittaminen, kustannusperusteinen rajoittaminen sekä rajoittaminen tunnustuksen perusteella. Aineiston perusteella lapsiin kohdistuvissa pahoinpitelyepäilyissä rajoituspäätösten perusteena on useimmiten käytetty prosessuaalista ei näyttöä -perustetta sekä harkinnanvaraista kohtuusperustetta. Tästä syystä harkinnanvaraisiin ja prosessuaalisiin rajoittamisperusteisiin kiinnitetään erityistä huomiota luvuissa 2.2 ja 2.3. Kustannusperusteiseen rajoittamiseen sekä rajoittamiseen tunnustuksen perusteella ETL 3 luvun 10 a §:n mukaisesti kiinnitetään huomiota vain lyhyesti alla, sillä ne eivät ole tutkielman aiheen kannalta olennaisia rajoittamisperusteita. Näitä perusteita sovelletaan lapsiin kohdistuviin pahoinpitelyepäilyihin harvoin, jos koskaan.

Kustannusperusteinen rajoittaminen perustuu ETL 3 luvun 10 §:n 2 momenttiin.

Kustannusperusteella rajoittamisella mahdollistetaan kustannustehokkaiden näkökohtien huomioiminen esitutkinnassa. Se ilmentää rajoittamisperusteista selvimmin prosessiekonomista ajattelua – kun käytetään yhteiskunnan voimavaroja, on niitä käytettäessä kiinnitettävä huomiota niiden kustannustehokkaaseen kohdentamiseen. ETL 3 luvun 10 §:n 2 momentti edellyttää selvää epäsuhdetta tutkinnan jatkamisesta aiheutuvien kustannusten ja tutkinnasta mahdollisesti odotettavissa olevan seuraamuksen välillä, joten mihin tahansa vähäiseen rikokseen kustannusperusteella rajoittamista ei voida soveltaa. Käytännössä säännös siis edellyttää sitä, että esitutkinta on lajissaan tavanomaista suuritöisempi ja tutkinnan jatkamisesta aiheutuvista kustannuksista on saatavissa riittävän tarkka selvitys. Esimerkiksi silloin, kun kyseessä on laaja juttukokonaisuus, voidaan jotkin vähäisemmät osat rikoskokonaisuudesta päättää kustannusperusteella, jolloin on mahdollista keskittyä kokonaisuuden muihin rikoksiin.¹⁷

Esitutkintalain 3 luvun 10 §:n 1 momentti ja ETL 3 luvun 10 a § koskevat kumpikin esitutkinnan rajoittamista tunnustuksen perusteella. Ensisijaisesti tunnustuksen perusteella

---

¹⁷ VKS:2016:5, kohta 3.2.

rajoitettaessa sovelletaan ETL 3 luvun 10 a §:ää. ETL 3 luvun 10 §:n 1 momentin säännös koskien tunnustamista avataan harkinnanvaraisen rajoittamisen yhteydessä, luvussa 2.2.6. ETL 3 luvun 10 a § liittyy syyteneuvotteluun ja tunnustamisoikeudenkäyntiin. Lainkohdan mukaan silloin, kun esitutkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä, syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, että esitutkintaa ei toimiteta kaikista rikoksista tai että esitutkinta näiden osalta lopetetaan. Rajoittamisperusteen tavoitteena on jälleen prosessiekonomia, minkä vuoksi tunnustamisen arvo on sitä merkittävämpi, mitä aikaisemmassa vaiheessa tunnustus annetaan.¹⁸

Lähtökohtaisesti esitutkinta voidaan rajoittaa missä tahansa vaiheessa tutkintaa. Prosessiekonomisesti katsoen rajoittamispäätös olisi tietenkin järkevintä tehdä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esitutkintaa, mutta useat seikat saattavat edellyttää laajempaa selvitystä ennen rajoittamisesta päättämistä. Rajoittamisperusteesta riippuen edellytetäänkin eritasoista selvyttä näyttö- tai oikeuskysymyksistä. Vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että esitutkinnassa selvitetyn aineiston perusteella on mahdollista yksilöidä rikos ja arvioida rajoittamisen edellytyksiä.¹⁹ Sitä ei kuitenkaan edellytetä, että rikos ja sen tekijä olisi selvitetty, toisin kuin syyttämättä jättämisen kohdalla.²⁰ Asiassa, jossa jo ennen esitutkinnan aloittamista voidaan arvioida, ettei käsillä ole rikosta laisinkaan, ei esitutkinnan rajoittamista tehdä – eihän asiassa tuolloin edes aloiteta esitutkintaa, sillä ETL 3:3.1 edellyttää esitutkinnan toimittamista silloin, kun on syytä epäillä, että rikos on tehty. Tällöin poliisi tekee asiassa ETL 3:3.1 mukaisen niin sanotun ei syytä epäillä rikosta -päätöksen.

Periaatteessa esitutkinnan rajoittaminen ei edellytä syytekynnyksen ylittymistä, mikä mahdollistaa esitutkinnan rajoittamisen näyttö- tai oikeuskysymysten epäselvyydestä huolimatta. Näin ollen esitutkinnan rajoittaminen voi olla mahdollista myös tilanteessa, jossa rikoksen tekijä ei ole selvillä. Käytännössä rajoittaminen voi kuitenkin perustua esimerkiksi seikkoihin, jotka liittyvät rikoksen tekijän persoonaan tai henkilökohtaisiin oloihin. Näin ollen esimerkiksi nuoruus-, kohtuus- tai konkurensiperusteella ei voida rajoittaa esitutkintaa,

---

¹⁸ HE 58/2013, s. 35.

¹⁹ VKS 2016:5, kohta 2 ja 3.1.

²⁰ Lappi-Seppälä 2022, kohta ”Rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopuminen”.

mikäli tekijästä ei ole tietoa.²¹ Mielenkiintoista asia on lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyepäilyjen rajoittamispäätösten kannalta siksi, että kerätyn aineiston perusteella rajoittamispäätöksissä sovelletaan usein kohtuusperustetta, muttei välttämättä niinkään rikoksen tekijän vaan asianomistajan itsensä henkilökohtaisten olojen perusteella. Näin on esimerkiksi silloin, kun katsotaan, että rikosprosessia ei ole pidettävä lapsen edun mukaisena ja rikosprosessi on näin ollen tarkoitukseton. Tällöin vastaan saattaisi hypoteettisesti tulla tilanne, jolloin tekijästä ei ole selvyyttä, mutta kohtuusperusteella rajoittaminen saattaisi silti tulla kyseeseen.

Esitutinnan rajoittamispäätös ei ole ehdottoman lopullinen päätös asialle.

Rajoittamispäätöksen jälkeenkin syytteen nostaminen on yhä mahdollista, sillä asianomistajalla on käytössään yhä toissijainen syyteoikeus, jonka perusteella hän voi saattaa asian uudelleen syyttäjän ratkaistavaksi (ROL 1:14.1). Joka tapauksessa esitutinnan rajoittamispäätöksen jälkeenkin esitutkinta on aloitettava uudelleen, mikäli ilmenee sellaisia uusia seikkoja, jotka antavat tähän perustellun syyn (ETL 3:10.3).

Aikaisemmin, ennen vuotta 2015, seuraamusluonteinen syyttämättä jättäminen ja esitutinnan rajoittaminen eivät olleet samanarvoisia ratkaisuja, vaikka lopputulos eli syytteen jättäminen nostamatta olisikin ollut sama. Tuolloin seuraamusluonteisella syyttämättä jättämisellä syyttäjä vahvisti rikoksesta epäillyn syyllisyyden, mutta jätti syytteen nostamatta jollakin laissa säädetyllä perusteella. Nykyään on siirrytty seuraamusluonteisesta syyttämättä jättämisestä harkinnanvaraiseen syyttämättä jättämiseen. Tällöin syyttäjä katsoo, että syytteen nostamisen edellytykset täytyisivät, mutta laissa säädetyllä perusteella syyttäjä kuitenkin luopuu syytteen nostamisesta. Ero on siinä, että syyttäjä ei kuitenkaan ota kantaa epäillyn syyllisyyteen.²² Esitutinnan rajoittamispäätökseen sen sijaan ei ennen vuotta 2015 eikä sen jälkeen ole voitu liittää minkäänlaista yhteiskunnan moitetta tai kannanottoa rikoksesta epäillyn menettelyn paheksuttavuudesta.²³

---

²¹ VKS:2016:5, kohta 2.

²² HE 58/2013 vp., s. 15–16.

²³ Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2020, s. 317.

2.2 Harkinnanvarainen rajoittaminen

2.2.1 Esitutinnan rajoittaminen harkinnanvaraisella perusteella

Kun esitutinnan rajoittaminen kytkeytyy harkinnanvaraisen syyttämättä jättämisen edellytyksiin, on kyseessä harkinnanvarainen rajoittaminen. Käytännössä rajoittaminen perustuu tällöin ROL 1 luvun 7 ja 8 §:n mukaisiin syyttämättäjättämissäännöksiin tai muualla lainsäädännössä oleviin erityisiin syyttämättäjättämissäännöksiin. Harkinnanvarainen rajoittamisen normiperusta on ETL 3 luvun 10 §:n 1 momentissa, joka kuuluu seuraavasti:

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Käytännössä esitutinnan harkinnanvaraiselta rajoittamiselta edellytetään eräänlaisen hypoteesin muodostamista: kun otetaan huomioon kaikki esitutkinnassa toistaiseksi selvinnyt aineisto, on arvioitava, tulisiko syyttäjä tekemään asiassa harkinnanvaraisen syyttämättäjättämispäätöksen siinäkin tapauksessa, että esitutkinta suoritettaisiin loppuun ja rikokseen liittyvät näyttö- ja oikeuskysymykset saataisiin syytteen nostamiseen edellyttävällä selvyydellä esitutkinnassa selvitettyä. Harkinnanvarainen esitutinnan rajoittaminen on mahdollista viidellä perusteella: vähäisyys-, nuoruus-, kohtuus- ja konkurrensiperusteella sekä tunnustuksen perusteella.²⁴ Näistä kohtuusperusteiseen rajoittamiseen kiinnitetään tässä yhteydessä erityistä huomiota alaluvussa 2.2.5, sillä aineiston perusteella se on toinen yleisimmistä rajoittamisperusteista alle 15-vuotiaisiin kohdistuvien pahoinpitelyepäilyjen kohdalla.

2.2.2 Vähäisyysperuste

Esitutinnan rajoittaminen vähäisyysperusteella on mahdollista silloin, kun epäilystä rikoksesta ei olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja sitä on sen haitallisuus tai siitä ilmenevä rikoksesta epäillyn syyllisyys huomioon ottaen kokonaisuutena pidettävä vähäisenä (ROL 1:7.1). Käytännössä vähäisyysperusteella rajoittaminen vaatii ymmärrystä siitä, millainen on tietyn rikoslajin tyyppitapaus – mikäli teko poikkeaa tyyppitapauksesta lievempään suuntaan, voi asiaa arvioida vähäisenä rikoksena. Lisäksi tulee arvioida teon

---

²⁴ VKS 2016:5, kohta 1.

haitallisuutta eli teon vahingollisuutta ja vaarallisuutta – on kiinnitettävä huomiota siihen vahinkoon, joka teosta ennalta arvioitaessa olisi todennäköisesti syntynyt. Myös tekijän tahallisuudella on merkitystä arvioitaessa vähäisyysperusteella rajoittamisen edellytyksiä. Kaiken kaikkiaan arvioinnin kohteena on kolmen seikan, eli rikoksen vähäisyyden, haitallisuuden ja tekijän tahallisuuden, muodostama kokonaisuus.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on sivunnut kanteluratkaisuissaan vähäisyysperusteen käytön edellyttämää kokonaisarviointia. Aluesyyttäjä oli rajoittanut vähäisyysperusteella liikenneturvallisuuden vaarantamista koskevan asian. Apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemyksen mukaan asiassa olisi kuitenkin tullut aloittaa esitutkinta, sillä asiassa ei ollut saatu tarpeeksi tarkkaa selvitystä epäillyistä menettelyistä, niiden haitallisuudesta ja epäiltyjen tekijöiden syyllisyyden asteesta. Apulaisvaltakunnansyyttäjä katsoi, että esitutkinnassa olisi mahdollista saada lisäselvitystä näistä seikoista ainakin osapuolia ja todistajaa kuulustelemalla. Lisäksi apulaisvaltakunnansyyttäjä totesi, että asiassa liikenneturvallisuuden vaarantamista ei voitu pitää vähäisenä, kun kokonaisharkinnassa otettiin huomioon teon haitallisuus ja epäillyn tekijän syyllisyyden aste.²⁵

2.2.3 Nuoruusperuste

Nuoruusperusteella tutkinnanjohtaja voi esittää esitutkintaa rajoitettavaksi, kun rikoksesta epäilty on tehnyt teon alle 18-vuotiaana eikä rikoksesta olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Lisäksi edellytetään, että teon katsotaan johtuneen pikemminkin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä kohtaan (ROL 1:7.2).

Ymmärtämättömyydellä viitataan epäillyn ymmärrykseen tekojensa oikeudellisesta ja tosiasiallisesta luonteesta. Lisäksi ymmärtämättömyys liittyy epäillyn kykyyn harkita tekojansa. Suunnitelmallista ja harkittua lain rikkomista ei voida nuoruusperusteella rajoittaa. Ymmärtämättömyyden ja harkitsemattomuuden arvioinnissa voi merkitystä olla myös rikoslajilla – esimerkiksi väkivaltarikoksissa voidaan olettaa, että nuorikin henkilö ymmärtää yleensä tekonsa. Nuoruusperusteella rajoittaminen edellyttää jo varsin pitkälle vietyä

---

²⁵ Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu 553/21/20.

esitutkintaa, sillä rajoittamisperusteen soveltamiseksi on suoritettava perusteellinen arvio epäillyn syyllisyydestä.²⁶

2.2.4 Konkurensiperuste

Konkurensiperusteella rajoittaminen kytkeytyy rikosentekijälle aiemmin tuomittuihin rangaistuksiin. Sen perusta on ROL 1 luvun 8 §:n 2 momentissa, jonka perusteella syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta, jos rikos ei yhteisen rangaistuksen määräämistä tai aikaisemmin tuomitun rangaistuksen huomioon ottamista koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään. Teon erityispiirteillä ei siis konkurensiperustetta sovellettaessa ole niinkään merkitystä, vaan kyse on tehtyjen rikosten keskinäisestä ajallisesta yhteydestä sekä odotettavissa olevasta rangaistuksesta. Tämä mahdollistaa esitutkinnan rajoittamisen jo sen alkuvaiheessa, sillä henkilön aikaisemmat tuomiot voidaan suhteellisen vaivatta selvittää esimerkiksi rikosrekisteristä, tuomiotiedoista tai henkilöltä itseltään.²⁷

2.2.5 Kohtuusperuste

Kohtuusperusteella rajoittaminen perustuu ROL 1 luvun 8 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta, kun oikeudenkäyntiä ja rangaistusta on pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon seuraavat seikat: 1. tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, 2. hänen henkilökohtaiset olonsa, 3. rikoksesta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, 4. sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai 5. muut seikat. Edellytyksenä on, kuten muidenkin rajoittamisperusteiden kohdalla, ettei yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista. On mahdollista, ettei näistä erityisistä seikoista mikään vielä yksinään mahdollistaisi kohtuusperusteen käyttöä. Mikäli käsillä on useampi edellä mainituista syistä, on syyttäjän tehtävä kokonaisarvio siitä, onko esitutkinnan rajoittaminen kohtuusperusteella kyseisessä tapauksessa mahdollista.²⁸

Käytännössä perustetta käytetään usein tilanteissa, jossa rikosentekijä on jollain tapaa hyvittänyt rikoksella aiheuttamansa vahingon tai asiassa on saavutettu sovittelumenettelyssä

---

²⁶ VKS:2016:5, kohta 2.

²⁷ VKS:2016:5, kohta 2.

²⁸ HE 79/1989 vp., s. 15. Hallituksen esitys koskee kohtuusperusteella syyttämättä jättämistä, mutta sen perustelut soveltuvat myös esitutkinnan rajoittamiseen, sillä ETL 3:10:ssä viitataan ROL 1:8:n, joka koskee syyttämättä jättämistä.

sovinto. Myös silloin, kun tekijälle on aiheutunut teosta jo muita seurauksia, esimerkiksi työpaikan menetys tai vakava loukkaantuminen, on rajoittaminen kohtuusperusteella mahdollista.²⁹ Kohtuusperusteista rajoittamista on mahdollista käyttää lievien rikosten lisäksi myös perusmuotoisten ja jopa törkeiden rikosten rajoittamiseen, mutta mitä vakavampi rikos on käsillä, sitä suurempi merkitys on poikkeuksellisten olosuhteiden painavuudella.³⁰

Sovintoa voidaan käyttää perusteena kohtuusperusteen soveltamiselle tilanteissa, joissa epäilty on sovintomenettelyssä asianomistajan kanssa sopinut asian tai epäilty ja asianomistaja ovat muilla tavoin sopineet asiasta ja vahingon korvaamisesta.³¹ Silloinkin, kun sovinto on asianosaisten välillä saavutettu, on syyttäjän kuitenkin tehtävä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointi sekä otettava huomioon esimerkiksi rikoksen törkeysaste ja se, miten sovintoon on päädytty. Mikäli sekä asianomistaja että epäilty ovat vapaaehtoisesti ja tietoisina kaikista asiaan liittyvistä seikoista sopineet asian, on kohtuusperusteen käyttö yleensä tarkoituksenmukaista. Toisaalta silloin, kun epäilty on painostanut asianomistajan sovintoon tai käyttänyt muutoin hyväksi esimerkiksi neuvottelutaitojaan sovinnon saavuttamiseksi, on kohtuusperusteen käyttöä syytä harkita tarkoin. Vaikka sovintoon ei päästäisikään, voidaan epäillyn halukkuus asian sopimisesta katsoa tämän pyrkimykseksi ehkäistä tai poistaa rikoksensa vahinkovaikutukset, jolloin kohtuusperusteen käyttö voi tästä syystä olla mahdollista.³²

Epäillyn henkilökohtaisilla oloilla viitataan kohtuusperusteen käyttämisen perusteena esimerkiksi epäillyn huomattavaan ikään, vaikeaan sairauteen tai loukkaantumiseen teon yhteydessä. Myös epäillyn kehitysvamma tai mielenterveydelliset ongelmat, joiden vuoksi hän on sijoitettuna laitoshoitoon, voivat olla peruste kohtuusperusteen käytölle. Oikeudenkäynnin ja rikosprosessin voitaisiin katsoa olevan tarkoituksetonta silloinkin, kun epäilty osallistuu alkoholisteille tai huumeidenkäyttäjille tarkoitettuun hoitoon. Tällöin kohtuusperusteen käytön perusteena on sosiaali- ja terveydenhuollon toimet. Ajatuksena taustalla on, että oikeudenkäynti ja siitä seuraava rangaistus saattaisivat hankaloittaa aloitettua

---

²⁹ VKS:2016:5, kohta 2; ks. myös Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2020, s. 318–319.

³⁰ HE 79/1989 vp., s. 15.

³¹ HE 79/1989 vp., s. 15.

³² HE 109/1996 vp., s. 22.

hoitoa.³³ Lain esitöissä ei erikseen mainita, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimilla voitaisiin tarkoittaa myös esimerkiksi lastensuojelullisia toimenpiteitä. Aineistosta kuitenkin selviää, että alle 15-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen kohtuusperusteisessa rajoittamisessa ainakin yhtenä perusteena osana kokonaisarviota on usein käytetty sosiaali- ja terveydenhuollon toimia, joilla käytännössä viitataan lastensuojelullisiin toimiin.

Asianomistaja voi myös esittää toiveen siitä, ettei syytettä nostettaisi. Tällöin on tietyn edellytyksin mahdollista ottaa asianomistajan toive huomioon rajoittamalla esitutkinta kohtuusperusteella. Asianomistajan on tullut esittää toive vapaasta tahdostaan, ja syyttäjän tulee varmistua tästä asian laadun edellyttämällä tavalla.³⁴ Lienee kuitenkin selvää, että lähisuhdeväkivaltatapauksissa tai alaikäisiin kohdistuvien rikosten kohdalla asianomistajan toiveen on katsottava soveltuvan kohtuusperusteen käytön perusteeksi heikosti. Kohtuusperusteella rajoitettaessa myös syyteoikeuden vanhentuminen lähitulevaisuudessa voidaan ottaa huomioon, kuten myös se, että epäilty oleilee pysyvästi ulkomailla.³⁵

2.2.6 Tunnustus

Harkinnanvaraista esitutkinnan rajoittamista on myös rajoittaminen tunnustuksen perusteella, jolloin kyse on ETL 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaisesta rajoittamisesta. On huomioitava, että erikseen on olemassa ETL 3 luvun 10 a §, joka sekin koskee esitutkinnan rajoittamista tunnustuksen perusteella. ETL 3 luvun 10 a § kytkeytyy syyteneuvottelujärjestelmään ja sitä on tältä osin pidettävä erityissäännöksenä.

Käytännössä esitutkinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella harkinnanvaraisen syyttämättä jättämisen muotona tulee kyseeseen silloin, kun katsotaan, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta ROL 1 luvun 8 §:n nojalla. Lainkohdan 2 momentin mukaan syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta tunnustamisen perusteella silloin, kun syyteharkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä. Tällöin syyttäjä voi päättää, että syytettä ei nosteta kaikista epäillyistä rikoksista. Huomioarvoista on, että esitutkinnan

---

³³ HE 79/1989 vp., s. 15.

³⁴ VKS 2016:6, kohta 3.2.

³⁵ VKS 2016:6, kohta 3.2.

rajoittaminen ROL 1 luvun 8 § 2 momenttiin perustuen ei ole rajattu vain tiettyihin rikoksiin, toisin kuin esitutkinnan rajoittaminen ETL 3 luvun 10 a §:n perusteella.³⁶

2.2.7 Muu vastaava lainkohta

Harkinnanvaraisen rajoittamisen oikeusperustan, ETL 3 luvun 10 §:n klausuuli ”taikka *muun vastaavan lainkohdan* nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta...” viittaa esimerkiksi rikoslain 35 luvun 7 §:n, joka koskee toimenpiteistä luopumista muun muassa vahingontekoa koskien silloin, kun rikoksesta epäilty tai rikoksen tekijä on korvannut vahingon ja vahingonkorvaus harkitaan riittäväksi seuraamukseksi teosta. Klausuuli viittaa myös rikoslain 50 luvun 7 §:n, joka puolestaan koskee edellytyksiä toimenpiteistä luopumiselle silloin, kun kyse on huumausaineen käytöstä tai huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta rikoksesta. Lainkohdan mukaan syyte voidaan jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos epäiltyä rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Lisäksi syyte voidaan jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikoksesta epäilty tai tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

2.3 Prosessuaalinen rajoittaminen

2.3.1 Esitutkinnan rajoittaminen prosessuaalisella perusteella

Prosessuaalinen rajoittaminen perustuu ETL 3 luvun 10 §:n 2 momenttiin ja vielä tarkemmin momentin ensimmäisen virkkeen loppuosaan. Kokonaisuudessaan ETL 3 luvun 10 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti:

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös päättää, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen tai jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin 1 momentissa mainitulla [eli harkinnanvaraisella] perusteella. Esitutkinnan lopettaminen edellyttää lisäksi, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.

Esitutkinnan rajoittaminen prosessuaalisella perusteella kytkeytyy ROL:n prosessuaalisen syyttämättä jättämisen edellytyksiin (ROL 1:6 ja 1:6a). Kuten harkinnanvaraisen esitutkinnan rajoittamisen yhteydessä, myös prosessuaalisen rajoittamisen yhteydessä voidaan

---

³⁶ VKS:2016:5, kohta 2.

vähimmäisvaatimuksena pitää sitä, että asiaa on esitutkinnassa selvitetty niin pitkälle, että selvitetyn aineiston perusteella on mahdollista yksilöidä rikos ja arvioida rajoittamisen edellytyksiä.³⁷ Prosessuaalisia rajoittamisperusteita on neljä: ei rikos -peruste, ei näyttöä -peruste, ei syyteoikeutta -peruste ja syyteoikeus vanhentunut -peruste.

2.3.2 Ei rikos -peruste

Ei rikos -perusteella rajoittamista ei ole syytä sekoittaa tutkinnanjohtajan tekemään ETL 10 luvun 2 § 2 momenttiin perustuvaan tutkinnanpäätökseen, jossa kyse on esitutkinnan päättämisestä siitä syystä, että tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta. Päätöksen tekemisestä vastaa tällöin itsenäisesti tutkinnanjohtaja eikä syyttäjän myötävaikutusta edellytetä. Joskus voi kuitenkin olla tulkinnanvaraista, voitaisiinko esitutkinta päättää ETL 10 luvun 2 §:n perusteella. Mikäli kyse on tällaisesta tulkinnanvaraisuudesta, kuuluu harkintavalta asiassa syyttäjälle, jolloin tutkinnanjohtaja tekee syyttäjälle esityksen esitutkinnan prosessuaalisesta rajoittamisesta ei rikos -perusteella. Käytännössä kyse on siis tilanteesta, jossa on jo aloitettu esitutkinta, mutta sen aikana saadun selvityksen perusteella on todennäköistä, mutta tulkinnanvaraista, ettei kyse olekaan rikoksesta. Todennäköistä arvion tulee olla siksi, että mikäli saadun selvityksen perusteella kysymys rikoksen käsilläolosta on erityisen tulkinnanvaraista, on esitutkintaa perustellumpaa jatkaa kuin lopettaa se ei rikos -rajoittamisperusteella.³⁸ Valtakunnansyyttäjän esitutkinnan rajoittamista koskevassa ohjeessa syyttäjän suorittama arviointi ei rikos -perusteella rajoittamiseksi on tiivistetty seuraavaksi hypoteesiksi:

Käytettävissä olevan aineiston valossa arvioituna, jos rikosepäily saataisiin syyteharkinnan suorittamisen mahdollistavassa laajuudessa selvitettyä esitutkinnassa, tulisin varsin todennäköisesti tekemään syyttämättäjäätämispäätöksen teon rangaistavuuden edellytyksenä olevan oikeudellisen kysymyksen tulkinnanvaraisuuden vuoksi.³⁹

---

³⁷ VKS 2016:5, kohta 3.1.

³⁸ VKS:2016:5, kohta 3.1.

³⁹ VKS:2016:5, kohta 3.1.

2.3.3 Ei syyteoikeutta tai syyteoikeus vanhentunut

Kun aloitetussa esitutkinnassa käy selväksi tai ainakin varsin todennäköiseksi, että syyttäjällä ei ole asiassa syyteoikeutta tai syyteoikeus on vanhentunut, tulee esitutkinta rajoittaa näillä perusteilla. Syyteoikeus voi puuttua esimerkiksi silloin, kun alkujaan virallisen syyteen alainen teko ilmeneekin asianomistajarikokseksi, eikä asianomistaja ole vaatinut teosta rangaistusta. Syyteoikeus voi puolestaan olla vanhentunut tilanteessa, jossa perusmuotoisena tutkittu teko osoittautuukin tekemuodoltaan lieväksi, jonka syyteoikeus on jo vanhentunut.⁴⁰

2.3.4 Ei näyttöä -peruste

Riittämättömän näytön tilanteissa kyseeseen voi tulla esitutkinnan rajoittaminen ei näyttöä -perusteella. Tavallisimmin näytön puuttuessa tutkinta kuitenkin päätetään tutkinnanjohtajan itsenäisellä päätöksellä tutkinnan keskeytyksestä, jossa syyttäjän myötävaikutusta ei tarvita (ETL 13 luku). Edellytyksenä esitutkinnan keskeyttämiselle on se, että rikoksesta ei epäillä ketään eikä asiaan vaikuttavaa selvitystä ole saatavissa. Kun näyttöä mahdollisesti voisi olla saatavissa, mutta tiedossa olevien seikkojen perusteella arvioituna lisänäytön saaminen on kuitenkin varsin epätodennäköistä ja hankkimisyritykset suuritöisiä, esitutkinta on mahdollista rajoittaa ei näyttöä -perusteella.⁴¹

Esitutkinnan rajoittamista koskevan valtakunnansyyttäjän yleisen ohjeen mukaan esitutkinnan rajoittaminen näytön puuttumiseen nojaavalla rajoittamispäätöksellä tulisi olla mahdollista vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. Tähän vaikuttaa se, että ETL 1 luvun 2 § edellyttää esitutkinnassa selvitettävän rikos, sen teko-olosuhteet ja erinäiset muut seikat. Lisäksi vaikuttaa jo olemassa oleva tutkinnanjohtajan esitutkinnan keskeyttämismahdollisuus, jota tulisi ensisijaisesti käyttää riittämättömän näytön tilanteissa. Esitutkinnan rajoittaminen ei näyttöä -perusteella vaatii eräänlaista kaksoistodennäköisyyden arviointia – käytännössä ennustetaan, mitä asioita esitutkinnassa tulisi selviämään, jos sitä jatkettaisiin.⁴²

Valtakunnansyyttäjän ohjeessa syyttäjän suorittamaa arviointia kuvastetaan seuraavalla hypoteesilla:

Käytettävissä olevan aineiston valossa arvioituna, jos kaikki rikosepäilyt selvitettäväksi kohtuudella vaadittavat ja tehtävissä olevat esitutkintatoimet suoritettaisiin, tulisin varsin todennäköisesti tekemään

---

⁴⁰ VKS:2016:5, kohta 3.1.

⁴¹ VKS:2016:5, kohta 3.1.

⁴² VKS:2016:5, kohta 3.1

syyttämättäjättämispäätöksen syytteen nostamiseen oikeuttavan näytön puuttumisen perusteella.⁴³

Ei näyttöä -perusteisia esitutinnan rajoituspäätöksiä koskee siis niin sanottu suuritöisyyden vaatimus. Sillä tarkoitetaan sitä, että ei näyttöä -perusteen soveltamiseksi tulee lisänäytön saamisen olla varsin epätodennäköistä ja hankkimisyriyten suuritöisiä. Myöskään silloin, kun käytettävissä olisi vähäisellä vaivalla tehtäviä tutkintatoimenpiteitä rikosepäilyjen selvittämiseksi, ei esitutkintaa tulisi rajoittaa ei näyttöä -perusteella.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijainen kumosi 31.3.2023 tekemällään kanteluratkaisulla aluesyyttäjän ei näyttöä -perusteella tekemät rajoittamispäätökset, kun lisäselvitystä olisi vähäisellä vaivalla ollut mahdollista hankkia, mutta sitä ei kuitenkaan ollut hankittu. Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijainen katsoi näin ollen, että aluesyyttäjä oli tehnyt päätelmänsä riittävän näytön puuttumisesta liian aikaisessa vaiheessa esitutkintaa.⁴⁴

2.4 Esitutinnan rajoittamispäätösten perusteluvelvollisuus

Esitutinnan rajoittamiseen liittyvä päätöksentekoprosessi tulisi olla järjestetty mahdollisimman joustavaksi ja yksinkertaiseksi tavoitteen, työnsäästön, saavuttamiseksi. Toisaalta huomioon tulee ottaa myös esitutinnan rajoittamisen merkitys yhteiskunnallisena vallankäyttönä sekä asianosaisen näkökulma. Näistä syistä on tärkeää, että esitutinnan rajoittamispäätöksestä ilmenee selvästi ja ymmärrettävästi esitutinnan rajoittamisen sisältö ja perusteet.⁴⁵

Esitutinnan lopettamisesta rajoittamismenettelyn perusteella on annettava asianosaiselle kirjallinen päätös. Päätöksestä on ETL 11:1.2 mukaan ilmentävä:

- 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta
- 2) asianosaiset
- 3) asia
- 4) päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset

---

⁴³ SY/468/2023.

⁴⁴ Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijaisen ratkaisu SY/468/2023.

⁴⁵ VKS:2016:5, kohta 6.

- 5) päätöksen sisältö
- 6) lisätietoja antavan esitutkintavirkamiehen yhteystiedot.

Sama lainkohta koskee myös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä annettavaa päätöstä sekä päätöstä siitä, että esitutkinta päätetään saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi.

Huomionarvoista on, että syyttäjän osalta kohdassa 6 mainittua lisätietoja antavaa esitutkintavirkamiestä ei ole, joten rajoittamispäätöksessä mainitaan tämän sijasta rajoittamisesityksen tehnyt tutkinnanjohtaja.⁴⁶

Valtakunnansyyttäjän ohjeessa esitutkinnan rajoittamista koskien on tarkennettu seikkoja, jotka esitutkinnan rajoittamispäätöksessä on oltava. Esitutkinnan rajoittamispäätöksessä on ohjeen mukaan mainittava ainakin:

- päätöksen tehnyt syyttäjä ja syyttäjäyksikkö
- päätöksen päiväys, numero ja diaarinumero
- rikosilmoituksen numero
- rajoitettavaksi esitetyn epäillyn rikoksen (tai samalla perusteella rajoitettaviksi esitettyjen usean rikoksen) nimike, tekoaika ja -paikka
- epäillyn nimi ja syntymäaika ilman henkilötunnusta (jos epäilty on tiedossa)
- asianomistajat
- tutkinnanjohtajan esitys sekä sen päiväys ja peruste
- syyttäjän päätös, sen perustelu ja sovelletut säännökset.⁴⁷

Rajoittamispäätös koskee tiettyä rajoittamisperustetta ja tiettyä (tai tuntemattomaksi jäänyttä) rikoksesta epäiltyä henkilöä. Näin ollen rajoittamispäätökset on tehtävä erillisenä, mikäli ne koskevat eri henkilöitä ja eri rajoittamisperusteita. Edellyttäen, että ratkaisu pystytään yhä

---

⁴⁶ VKS:2016:5, kohta 6.

⁴⁷ VKS:2016:5, kohta 6.

tekemään selkeänä, on kuitenkin mahdollista yhdellä rajoittamispäätöksellä tehdä samaa henkilöä koskeva, samalla perusteella tehtävä ja useita rikoksia koskeva rajoittaminen.⁴⁸

Päätöksen ymmärrettävyyttä ja selkeyttä tulisi edistää ensinnäkin käyttämällä päätöksessä kaikille ymmärrettävää kieltä. Esimerkiksi lain nimestä ei tulisi käyttää lyhennettä, vaan sen koko nimeä. Lisäksi asian ratkaisuun vaikuttavina tosiseikkoina tulisi mainita ainoastaan ne, jotka välittömästi tukevat päätöksen lopputulosta. Jos päätöksen yhteydessä annetaan asianosaiselle jonkinlaista ohjausta tai neuvontaa, se tulisi tehdä niin, ettei ohjaus ole sekoitettavissa ratkaisun perusteluksi.⁴⁹

Useissa valtakunnansyyttäjän antamissa kanteluratkaisuissa on kiinnitetty huomiota päätöksen perustelemiseen. Riittävää ei ole esimerkiksi se, että syyttäjä toteaa päätöksessään ainoastaan hyväksyvänsä tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksen. Ratkaisusta tulee ilmetä asianosaisten oikeusturvan kannalta se, millä perusteella ratkaisuun on päädytty.⁵⁰ Eräässä toisessa ratkaisussa apulaisvaltakunnansyyttäjä on saattanut syyttäjän tietoon ohjaavan käsityksensä liittyen vaatimukseen rajoittamispäätösten perusteluiden ymmärrettävyydestä. Syyttäjä oli päätöksessään viitannut tuomioistuimen antamaan tuomioon tavalla, josta saattoi apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan saada virheellisen käsityksen tuomiosta. Apulaisvaltakunnansyyttäjä katsoi siten, että syyttäjä olisi voinut muotoilla päätöksensä perustelut yksiselitteisemmin.⁵¹

Ylipäättänsä rajoittamispäätös on perusteltava apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemyksen mukaan asianmukaisesti niin, että lopputuloksen oikeudellista hyväksyttävyyttä on mahdollista arvioida. Eräässä apulaisvaltakunnansyyttäjän arvioitavaksi tullessa asiassa oli kyse pahoinpitelyepäilystä, jossa aluesyyttäjä oli tehnyt tarkoituksettomuusperusteisen, eli kohtuusperusteisen, päätöksen esitutkinnan rajoittamisesta epäillyn henkilökohtaisten olojen perusteella. Päätöksen perusteluista ei kuitenkaan selvinnyt, mitkä tarkalleen olivat ne henkilökohtaiset olot, joiden perusteella esitutkinta voitiin rajoittaa. Näin ollen esitutkinta oli

---

⁴⁸ VKS:2016:5, kohta 6.

⁴⁹ HE 222/2010 vp., s. 237–238.

⁵⁰ SY/468/2023.

⁵¹ Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu dnro 374/21/20.

rajoitettu liian varhaisessa vaiheessa. Päätökselle olisi tullut selkeästi kirjata, mitä päätöksen perusteena olevat epäilyt henkilökohtaiset olot todellisuudessa tarkoittivat.⁵²

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on puolestaan ratkaisussaan korostanut perusteluvollisuutta toteamalla, että perusteluissa tulisi lakiviittauksen ja lakitekstin toistamisen lisäksi ilmetä ne perusteet, jotka juuri kyseessä olevassa yksittäistapauksessa mahdollistavat esitutinnan rajoittamisen. Samalla apulaisoikeusasiamies on kuitenkin katsonut, että esitutinnan rajoittamista koskevan päätöksen perustelujen ei kuitenkaan tarvitse olla yhtä seikkaperäiset kuin esimerkiksi syyttämättäjäätämispäätöksen perustelujen.⁵³

Suomea sitovan lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikessa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lisäksi YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että aina, kun päätöksellä on vaikutusta lapseen, on päätöksenteossa huomioitava lapsen etu. Tällöin päätöksen perusteluissa on osoitettava, että lapsen oikeudellinen asema on nimenomaisesti otettu huomioon. Päätöksessä on perusteltava, mitä on katsottu lapsen edun mukaiseksi, mihin kriteereihin arvio perustuu ja miten lapsen etua on punnittu suhteessa muihin asiaan vaikuttaviin näkökohtiin.⁵⁴ Näin ollen on selvää, että esitutinnan rajoituspäätökset, joissa asianomistajana on lapsi, tulee perustella erityisen huolellisesti ottaen tarkasti huomioon edellä tässä luvussa luetellut näkökohdat. Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan muotoilun perusteella lapsen etu on otettava huomioon riippumatta siitä, mikä on lapsen prosessuaalinen asema asiassa – tutkielman kannalta olennaista kuitenkin on etenkin päätöksen perustelu silloin, kun kyseessä on lapsi rikosasian asianomistajana.

2.5 Esitutinnan rajoittamiseen läheisesti liittyvät käsitteet

2.5.1 Käsitteiden epätarkkuus ja sen vaikutus yhdenvertaisuuteen

Esitutinnan rajoittaminen on lainkäytöllisenä instrumenttina jossain määrin vaikeasti hahmotettava. Esitutinnan rajoittamista koskevat lainkohdat, eli ETL 3 luvun 10 ja 10 a §, sisältävät useita tulkinnanvaraisia ilmauksia, kuten ”selvä epäsuhte”, ”varsin todennäköistä”

---

⁵² Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu dnro SY/2288/2022.

⁵³ AOA 2975/4/08, s. 3.

⁵⁴ CRC/C/GC/14, s. 4, kohta 6.

ja ”tärkeä yleinen tai yksityinen etu”. Tämä on toki varsin yleistä lakitekstillemme, eikä itsessään vielä muodosta merkittäviä ongelmia lain soveltamiselle. Lainkohtia koskevat esityöt eivät ainakaan kaikilta osin tarkenna kovinkaan kattavasti ilmausten sisältöä. Lisäksi annetuista soveltamisohjeista huolimatta, joista merkittävimpana mainittakoon valtakunnansyyttäjän yleinen ohje esitutkinnan rajoittamisesta (VKS 2016:5), jää tulkinnanvaraa yhä. Edelleenkin tilanne ei kuitenkaan ole erityisen poikkeuksellinen ottaen huomioon, että lainsäädäntöä tai soveltamisohjeita ei voida kirjoittaa huomioiden kaikkia mahdollisesti vastaantulevia skenaarioita. Tilannetta hankaloittaa edelleen kuitenkin se, ettei saatavilla oleva soveltamiskäytäntökään aina ohjaa tulkintaa yhtenäisempään suuntaan.⁵⁵

Nämä epätarkkuudet termistössä johtavat väistämättäkin eroihin rajoittamisprosessin subjektiivisessa soveltamisessa, toisin sanoen siinä, mitä kukin tutkinnanjohtaja katsoo aiheelliseksi esittää rajoitettavaksi ja millaisissa tapauksissa kukin syyttäjä päätyy hyväksymään tutkinnanjohtajan esityksen. Kaikki rajoittamismenettelyyn liittyvät ongelmakohdat tai epäselvyydet vaikuttavat menettelyn yhtenäisyyteen ja yhdenvertaisuuteen. Mikäli rajoittamismenettelyn soveltamisessa on epäselvyyksiä jo esitutkintaviranomaisella ja syyttäjällä, voidaan perustellusti kysyä, mitkä ovat asianomistajan mahdollisuudet rajoittamispäätöksen jälkeen kyseenalaistaa päätöstä ja lähteä ajamaan asiaa asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden perusteella. Yhdenvertaisuuteen ja sitä myöten oikeusturvaan liittyvät huomiot rajoittamismenettelyn suhteen eivät siis ole tuulesta temmattuja, ja osoittavat näin ollen aiheen tutkimisen tarpeellisuuden.

2.5.2 Tärkeä yleinen ja yksityinen etu

”Tärkeä yleinen tai yksityinen etu” on mainittu niin ETL 3 luvun 10 §:n 1 ja 2 momentissa kuin myös esitutkinnan rajoittamista tunnustuksen perusteella koskevassa ETL 10 a §:ssä edellytyksenä kaikelle esitutkinnan rajoittamiselle. Mitä ilmauksella siis oikeastaan tarkoitetaan? Jonkin verran selvennystä käsitelmäärittelyyn saa hallituksen esityksestä, jossa yksityisen edun on katsottu viittaavan yleensä asianomistajan ”tärkeään” vahingonkorvausintressiin. ”Tärkeän” on puolestaan selvennetty tarkoittavan suurta: ”[m]itä suurempi asianomistajan taloudellinen intressi on, sitä tärkeämmästä edusta hänen kannaltaan on kysymys”. Toisaalta merkitystä on voitu antaa myös osapuolten taloudellisille oloille muutoin. Lisäksi on todettu, että vaikka yksityinen etu olisikin tärkeätä vähäisempi, on

---

⁵⁵ Nissinen DL 1/2007, s. 54–55.

tutkinnan jatkaminen mahdollista ainakin niin kauan, että asianomistaja saa sen kautta riittävät tiedot vaatimuksensa toteuttamiseen ilman esitutkintaa, esimerkiksi vahingon aiheuttajan tai vakuutusyhtiön kautta.⁵⁶

Yleisen edun on katsottu liittyvän erityisesti rikosoikeudellisen järjestelmän yleisestävään luonteeseen – sen on voitu katsoa edellyttävän esitutkinnan toimittamista esimerkiksi silloin, kun rikosepäily on herättänyt huomiota julkisesti, epäilty on yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa tai kun rikollisen toiminnan jatkamisen vaara on ilmeinen.⁵⁷ Yleinen etu vaatii esitutkinnan toimittamista siis yleensä silloin, kun esitutkinnan rajoittaminen horjuttaisi järjestelmää kohtaan tunnettavaa luottamusta. Rikosoikeudellisen yleisprevention kannalta keskeistä on se, että järjestelmä toimii yleisen oikeustajun mukaisesti. Myös esimerkiksi teon moitittavuuden osoittaminen, oikeuskysymyksen epäselvyys tai kokonaisarviointi voi vaatia esitutkinnan jatkamista tärkeän yleisen edun nimissä.⁵⁸

Hallituksen esityksessä tai esimerkiksi valtakunnansyyttäjän yleisessä ohjeessa esitutkinnan rajoittamisesta ei kuitenkaan ole tärkeän yksityisen edun kohdalla arvioitu millään tavoin esimerkiksi asianomistajan nuoren iän merkitystä. Käytännössä yksityisen tärkeän edun on siis katsottu viittaavan ainoastaan asianomistajan taloudellisiin intresseihin. Toisaalta on huomioitava, että hallituksen esityksen muotoilu ei sulje pois muita tulkintavaihtoehtoja: ”[t]ärkeä yksityinen etu liittyy yleensä asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamismahdollisuuksiin.” Oma tutkimuksenaiheensa olisikin se, voisiko esimerkiksi asianomistajan nuori ikä tai asianomistajan ja rikoksesta epäillyn suhde (esimerkiksi lapsen ja vanhemman suhde) muodostaa pahoinpitelytapauksissa sellaisen asianomistajan näkökulmasta tärkeän yksityisen edun, joka estäisi esitutkinnan rajoittamisen. Tärkeä yleinen etu sen sijaan antaa hallituksen esityksenkin mukaan liikkumavaraa huomioida asianosaisen ikä. Esityksessä todetaan, että tärkeä yleinen etu saattaa edellyttää pidättyvyyden noudattamista esitutkinnan rajoittamisessa etenkin silloin, kun kyseessä on nuori rikoksentehtäjä, ja asian laadun vuoksi huomautuksen antaminen nuorelle olisi tarkoituksenmukaista. Asianomistajan iästä ei kuitenkaan yleisenkään edun osalta ole mainintaa.

---

⁵⁶ HE 222/2010 vp., s. 187.

⁵⁷ HE 222/2010 vp., s. 187.

⁵⁸ VKS 2016:5, kohta 5.1.

Oleennaista esitutkinnan rajoittamiseen liittyvässä tärkeän yleisen ja yksityisen edun arvionnissa on lisäksi ottaa huomioon se, että vaikka ROL:n mukaisissa syyttämättäjättämissäännöksissä tarkoitettu yleinen tai yksityinen etu ei estäisi seuraamusluonteista syyttämättä jättämistä, voi esitutkinnan harkinnanvarainen tai prosessuaalinen rajoittaminen kuitenkin olla yksityisen tai yleisen edun vastaista.⁵⁹

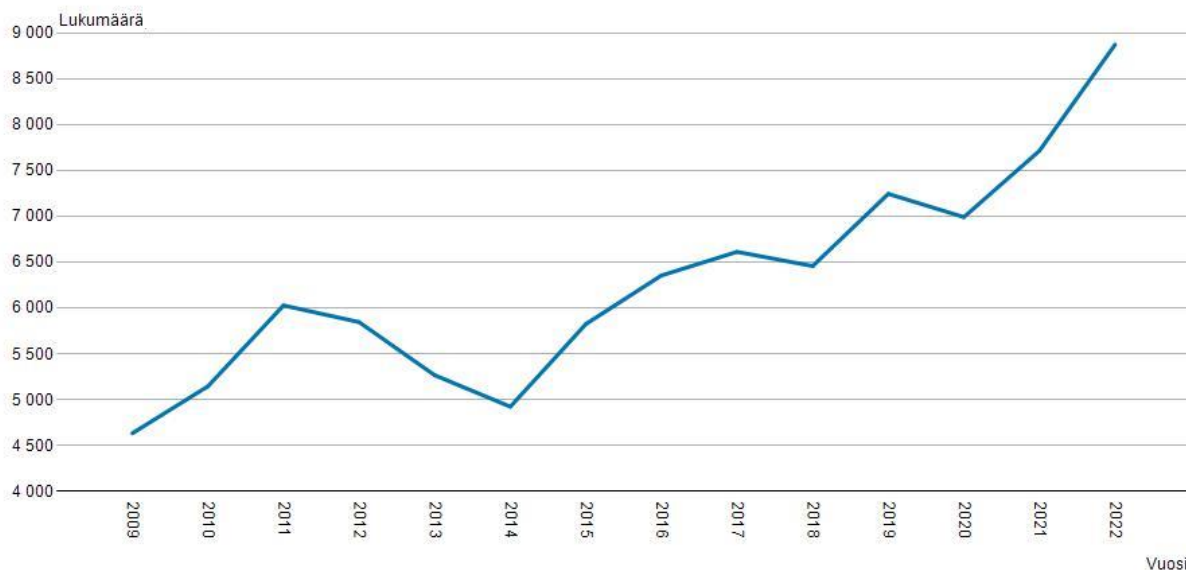
⁵⁹ VKS 2016:5, kohta 5.

3 Lapsen erityinen asema rikosprosessin asianomistajana

3.1 Lapsi asianomistajana

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 1 artiklan mukaan lapsella tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita henkilöitä, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin. Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit tukevat sopimuksen soveltamista eri ikäisiin lapsiin. Tutkielman yhteydessä termillä ”lapsi” viitataan yleisesti alle 18-vuotiaaseen henkilöön. Tutkielman aineisto on kuitenkin päätösten määrän rajaamiseksi rajattu koskemaan alle 15-vuotiaita lapsiasianomistajia, vaikkakaan eri-ikäisiä lapsia ei muutoin aineiston osalta eritellä. Huomionarvoista on se, että vaikka yleissopimuksessa ja tässä tutkielmassa lapsella tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita, on taustalla kuitenkin ymmärrys siitä, ettei kyse ole yhdestä homogeenisestä ryhmästä, vaan joukosta eri-ikäisiä ja kehitystasoltaan erilaisia yksilöitä.

Pahoinpitelyrikosten alaikäisten uhrien määrä vuosina 2009-2022

Kuvio 1 Pahoinpitelyrikosten alaikäisten uhrien määrä vuosina 2009–2022.⁶⁰

Tilastokeskuksen mukaan rikoslakirikosten asianomistajien määrässä kasvu on ollut suurinta alle 15-vuotiaiden kohdalla. Vuoteen 2010 verrattuna ikäryhmän asianomistajien määrä on kasvanut vuoteen 2019 mennessä 5 800 tapauksella. Kasvu on johtunut lähinnä henkeen ja

⁶⁰ SVT a.

terveyteen kohdistuneista rikoksista.⁶¹ Kuviosta 1 nähdään, että alaikäisten pahoinpitelyrikosten uhrien määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosina – vuoteen 2009 verrattuna alaikäisten uhrien määrä on kasvanut 4 244 tapauksella.⁶² Osaltaan määrien muutoksia on mahdollista peilata tehtyihin lainsäädäntöuudistuksiin. Esimerkiksi vuonna 2011 tehdyn rikoslain muutoksen myötä alaikäiseen kohdistuneista lievistä pahoinpitelyistä tuli virallisen syytteen alaisia. Vuonna 2015 puolestaan lastensuojelulain muutos laajensi ilmoitusvelvollisuutta lapsen henkeen tai terveyteen kohdistuvista rikosepäilyistä.⁶³

Asianomistajan asemaan rikosprosessissa on syytä kiinnittää erityistä huomiota silloin, kun asianomistajana on lapsi. Muun muassa heikommasta oikeustoimikelpoisuudestaan johtuen alaikäinen on riippuvainen huoltajien ja viranomaisten toimista hänen asiassaan.⁶⁴ Lapsen haavoittuva asema aikuiseen nähden onkin otettava viranomaisten toiminnassa huomioon. Lapsen oikeudellinen asema poikkeaa merkittävästi aikuisen oikeudellisesta asemasta oikeustoimikelpoisuuden rajoitteiden seurauksena. Lapsi ei voi toteuttaa oikeuksiaan muun muassa toimijuutensa ja osallisuutensa osalta samalla tavoin, kuin täysi-ikäinen.⁶⁵ Esimerkiksi lapsen oikeus käyttää puhevaltaa poikkeaa vastaavasta täysi-ikäisen oikeudesta. Pääsääntöisesti alaikäisen ollessa asianomistajana henkilöön kohdistuvassa rikosasiassa, käyttää puhevaltaa hänen huoltajansa tai muu laillinen edustajansa, vaikkakin yli 15-vuotias voi käyttää puhevaltaa myös itsenäisesti huoltajan ohella (OK 12 luku 1 §). Alaikäisten oikeuksien toteutuminen on siis jätetty pitkälti huoltajien ja viranomaisten vastuulle.

Elisa Silvennoinen on määrittänyt lapsiasianomistajaa asemaa koskevan sääntelyn hahmottamiseksi kolme tavoitetta, joiden kautta sääntelyä voidaan lähestyä: 1) lapsen itsemääräämisoikeuden kunnioitus, 2) lapsen etu ja 3) rikoksen selvittäminen. Lapsen itsemääräämisoikeuden kunnioittamisella tarkoitetaan hänen kykeneväisyytensä huomioimista päätöksentekoprosessissa. Lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä ja vaikuttaa itseään koskevaan asioihin, ja viranomaisten tulee kunnioittaa tätä oikeutta. Tämä ilmenee lapsen

---

⁶¹ SVT 2019, s. 2.

⁶² Alaikäisiin kohdistuneissa rikoksissa asianomistajaksi kirjataan yleensä myös varsinaisen uhrin huoltaja. Siksi kuviota 1 tarkastellessa puhutaan nimenomaan rikoksen uhreista.

⁶³ SVT 2019, s. 2.

⁶⁴ Hakalehto 2018a, s. 30.

⁶⁵ SVT 2019, s. 30–31.

oikeuksien sopimuksen 12 artiklasta sekä perustuslain 6 §:n 3 momentista, joissa säädetään lasten mahdollisuudesta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Alaikäiselle on myös turvattava tiedonsaantioikeus kuten aikuisillekin. Toisaalta on perusteltua punnita lapsen tiedonsaantioikeutta vasten lapsen edun mukaisuutta – lapsen tiedonsaantioikeus tulee ottaa huomioon ikätasoa vastaavasti, eikä tiedon antaminen ole aina lapsen edun mukaista.⁶⁶ Julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan asianosaisen oikeutta saada tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä voidaan rajoittaa, jos tiedon antaminen olisi vastoin lapsen etua.

Rikosprosessissa on aina muutoinkin otettava huomioon lapsen etu kaikessa häntä koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa.⁶⁷ Lapsen edun toteuttamisen voidaan katsoa täydentävän lapsen itsemääräämisoikeutta, sillä edun toteuttamisessa on kyse myös lapsen osallistumisoikeuksien toteuttamisesta. Sen sijaan rikoksen selvittämisen voidaan katsoa olevan jossain määrin ristiriidassa suhteessa lapsen edun mukaiseen menettelyyn ja tämän itsemääräämisoikeuteen. Selvää on, että esitutkinnan päätavoite on selvittää rikos. Lapsen etu voi edellyttää esitutkintatoimenpiteen siirtämistä tai lopettamista, mutta yhtäläillä lapsen etu voi myös edellyttää rikoksen selvittämistä. Rikosprosessissa voidaankin joutua etsimään tasapainoa lapsen edun ja itsemääräämisoikeuden sekä rikoksen selvittämisen välillä.⁶⁸ Lapsen etua ja itsemääräämisoikeutta sekä rikoksen selvittämistä yhdistää joka tapauksessa lapsen osallistumisen mahdollistaminen, joka voidaan toteuttaa lapsen iästä riippuen esimerkiksi lapsen kuulemisella.

Huoli lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa on aika-ajoin nostettu esiin, ja muun muassa lapsen edun ensisijaisuuden velvoitteen kirjaamista systemaattisesti lapsilainsäädäntöön on edellytetty.⁶⁹ Lapsen oikeuksien huomioimisessa on kyse kaikista lapsen oikeuksien toteuttamisesta. Esitutkinnan aikana on siis huomioitava ikätasosta riippuen muun muassa lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa. Lasten yhdenvertaisuuden toteutumisesta puolestaan säädetään lapsen oikeuksien sopimuksen 2 artiklassa: sopimuksessa tunnustetut oikeudet on taattava kaikille lapsille ilman minkäänlaista

---

⁶⁶ Silvennoinen 2020, s. 173 ja 193–194.

⁶⁷ Lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artikla; ks. tarkemmin tämän tutkielman luku 3.3 Lapsen etu.

⁶⁸ Heikkilä – Rantaeskola – Suikkanen-Malin 2018, s. 136; Silvennoinen 2020, s. 173–174.

⁶⁹ Hakalehto 2018.

erottelua. Perustuslain 6 §:n 3 momentti edellyttää vastaavasti, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä.

Myös eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuissa korostetaan lapsen oikeutta koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Eduskunnan oikeusasiamiehen 19.8.2020 tekemässä kanteluratkaisussa kysymys oli tapauksesta, jossa tutkinnanjohtaja oli päättänyt ei syytä epäillä rikosta -päätöksellä, ettei esitutkintaa toimiteta. Poliisille tehdyn ilmoituksen mukaan lapsen isoäiti oli pessyt lapsen suun saippualla. Isoäitiä oli puhutettu alustavassa tutkinnassa, jossa isoäiti oli kertonut, että saippuaa ei todellisuudessa ollut mennyt suuhun asti, vaan hänen näkemyksensä mukaan korkeintaan lapsen poskelle. Eduskunnan oikeusasiamies oli katsonut, ettei tapauksessa voitu jättää esitutkintaa toimittamatta sillä perusteella, ettei asiassa olisi ollut syytä epäillä rikosta. Oikeusasiamies korosti ratkaisullaan erityisesti, että viranomaisilla on erityinen velvollisuus toimia niin, että lapsen oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen toteutuu. Lisäksi ratkaisussa todetaan, että lapsi on erityisen haavoittuvassa asemassa, jos väkivaltaa käytetään hänen perhepiirissään, ja edelleen, että ruumiillista kasvatusväkivaltaa tai muunlaista kaltoinkohtelua Suomen lainsäädännössä ei mahdollisteta.⁷⁰

3.2 Lasten oikeudet kansainvälisissä sopimuksissa

Lasten oikeuksien toteutumisen kannalta keskeinen on lapsen oikeuksien yleissopimus (60/1991), joka on Suomessa voimassa lainsäädännönä. Yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan niin julkisen kuin yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten kuin lainsäädäntöelimiä lapsia koskeissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. YK:n lapsen oikeuksien komitea on katsonut, että lapsen oikeuksien loukkauksilla voi olla lapsen kehityksen kannalta vakavia seurauksia, minkä vuoksi lapsien oikeuksien kunnioittaminen ja toteuttaminen on erityisen tärkeää. Kuten kaikille, myös lapsille tulee turvata oikeudet, mutta tämän lisäksi lasten oikeudet tulee arvioida ja ottaa huomioon ensisijaisesti. Lisäksi erilaisissa lainsäädännön tulkintatilanteissa tulee säännöksiä tulkita lapsen kannalta edullisimmalla tavalla.⁷¹

Erityisen huomionarvoista tämän tutkielman kannalta on YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissaan ilmaisema kanta, jonka mukaan aina tehtäessä päätöstä, jolla on

---

⁷⁰ EOAK/2416/2020.

⁷¹ CRC/C/GC/14, s. 4, kohta 6, alakohdat (a) ja (b).

vaikutusta tiettyyn lapseen, lapsiryhmään tai lapsiin yleensä, on päätöksentekoprosessissa arvioitava päätöksen vaikutus lapseen. Myös päätöksen perusteluiden on osoitettava, että lapsen oikeudellinen asema on nimenomaisesti otettu huomioon.⁷² Lisäksi lapsen oikeuksien yleissopimus edellyttää sopimuksen 39 artiklassa, että sopimusvaltiot, joihin Suomikin kuuluu, ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin toimiin edistääkseen muun muassa laiminlyönnin, hyväksikäytön tai pahoinpitelyn uhriksi joutuneen lapsen ruumiillista ja henkistä toipumista sekä yhteiskunnallista sopeutumista.

Mitä nuoremasta lapsiasianomistajasta on kyse, sitä todennäköisemmin epäilty väkivalta on tapahtunut perheen sisällä.⁷³ Perheen sisällä tapahtuvia väkivaltarikoksia käsiteltäessä on huomioitava Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkiväkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (53/2015, Istanbulin sopimus). Sopimuksen 2 artiklassa kehoitetaan soveltamaan sopimusta kaikkiin perheväkivallan uhreihin, sukupuolesta riippumatta. Sopimuksen 3 artiklan mukaan perheväkivallalla tarkoitetaan ”kaikkia perheen tai kodin sisäisiä tai toistensa entisten tai nykyisten puolisoitten tai kumppanien välisiä ruumiillisen, seksuaalisen, henkisen tai taloudellisen väkivallan tekoja riippumatta siitä, asuuko väkivallantekijä tai onko hän asunut samassa asunnossa uhrin kanssa”.

Istanbulin sopimus edellyttää sopimuksen osapuolilta tehokkaita, laaja-alaisia ja yhteensovitettuja kansallisia toimintaperiaatteita, joilla käsitetään kaikki asianmukaiset toimet sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Lisäksi edellytetään, että näissä toimintaperiaatteissa asetetaan uhrin oikeudet etusijalle. Toimia toteuttaviin tahoihin luetaan sopimuksen 7 artiklan mukaan kaikki asianomaiset toimijat, muun muassa viranomaiset. Erikseen sopimuksessa on huomioitu rikosten tutkinta ja oikeudenkäynnit – sopimuksen 49 artiklan mukaan ne tulee suorittaa ilman tarpeetonta viivästystä, ottaen huomioon kaikissa vaiheissa uhrin oikeudet.

3.3 Lapsen etu

Yllä on käsitelty Istanbulin sopimuksen sekä lapsen oikeuksien yleissopimuksen lasten oikeuksia koskevaa sääntelyä. Kummankin perusteella on yksiselitteisesti selvää, että kaikissa lasta koskevissa toimissa lapsen oikeudet ja etu on otettava huomioon ensisijaisesti. Lapsen

---

⁷² CRC/C/GC/14, s. 4, kohta 6, alakohta (c); ks. tarkemmin tämän tutkielman luku 4.3. Esitutinnan rajoituspäätösten perusteluvollisuus.

⁷³ Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27, s. 51.

etu voidaan tiivistää lapsen oikeuksien suojeluksi, syrjimättömyyden varmistamiseksi, osallisuuden toteuttamisesta huolehtimiseksi ja asianmukaisten oikeusturvakeinojen tarjoamiseksi.⁷⁴ Lapsen etua arvioitaessa on huomioitava esimerkiksi lasta koskevan päätöksen lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset lapseen, ja lisäksi lapsen etua arvioitaessa on huomioitava koko lapsen oikeuksien yleissopimuksen sisältö ja merkitys. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että lapsi otetaan huomioon yksilönä, jolla on omat näkemyksensä, tunteensa ja oikeutensa.⁷⁵

Lapsen oikeuksien komitean mukaan esimerkiksi esitutkinnan toimimatta jättäminen on lasten oikeuksien sopimuksessa tarkoitettu lasta koskeva toimi.⁷⁶ Näin ollen esimerkiksi esitutkinnan rajoittamispäätös lasta koskevassa pahoinpitelyepäilyssä on sopimuksessa tarkoitettu toimi. Kuten päätöksen perusteluvollisuutta koskevassa luvussa 2.4 selostettiin, on lasta koskevassa päätöksenteossa huomioitava päätöksen vaikutukset lapseen tai lapsiin ja päätöksen perusteluista on käytävä ilmi, miten lapsen etu on huomioitu – mitä on katsottu lapsen edun mukaiseksi, millä perustein ja millaista punnintaa on tehty suhteessa muihin asiaan vaikuttaviin seikkoihin.⁷⁷

ETL 4 luvun 7 § koskee lasten kohtelua esitutkinnassa. Sen mukaan alle 18-vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Erityisesti alaikäisen hienovaraiseen kohteluun tulisi lain esitöiden mukaan kiinnittää huomiota esimerkiksi silloin, kun hän on asianomistajana väkivalta- tai seksuaalirikoksen tutkinnassa.⁷⁸ Säännöksessä ei kuitenkaan viitata lapsen oikeuteen tietynlaiseen kohteluun, vaan viranomaisen velvollisuuteen. Näin ollen lapsen oikeuksista huolehtiminen voidaan mieltää viranomaisten, siis aikuisten, vastuuksi. ETL 4 luvun 7 §:n lisäksi ei esitutkintalainsäädännössä juuri käsitellä lapsen edun käsitettä.

Poliisihallitus on antanut ohjeen liittyen lapsen asemaan poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa (POL-2019-34669). Ohje on laadittu yhtenäistämään alle 18-vuotiaisiin kohdistuvaa

---

⁷⁴ Hakalehto 2018a.

⁷⁵ Hodgkin – Newell 2007, s. 38.

⁷⁶ CRC/C/GC/14, s. 7

⁷⁷ CRC/C/GC/14 s. 4, kohta 6.

⁷⁸ HE 222/2010 vp., s. 194–195.

menettelyä poliisitoiminnassa: ”Ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa menettelyä alle 18-vuotiaan lapsen kohtaamiseen poliisitoiminnassa. Ohje on tarkoitettu lapsen kohtaamiseen riippumatta siitä, missä asemassa lapsi on tai mistä asiasta on kysymys.”⁷⁹

Lapsen edun huomioiminen tulisikin olla yhdenvertaista riippumatta siitä, missä päin Suomea esitutkinta ja sen mahdollinen rajoittaminen tehdään. Ohjeessa käsitellään lapsiin kohdistuvien rikosten tutkinnan päättämistä lyhyesti. Ohjeen mukaan asian päättämiseen johtanut ratkaisu on perusteltavaa hyvin, kuten toki muutkin ratkaisut, ja huomioon on otettava lapsen haavoittuva asema, joka edellyttää erityistä tarkkuutta perustelujen laadinnassa.⁸⁰

Esitutkinnan aikana viranomaisen on ensinnäkin keskeistä tunnistaa, mitä ovat ne toimet, joissa lapsen etu tulee huomioida. Toiseksikin on selvitettävä, miten lapsen etu vaikuttaa kyseisissä toimissa ja millainen merkitys lapsen edulle näissä toimissa on annettava. Kolmanneksikin tulee määritellä, mitä lapsen etu erilaisissa tilanteissa tarkoittaa.⁸¹ Lapsen etu tulee huomioida päätöksenteon tai toimen kohteena olevan lapsen osalta ensisijaisesti suhteessa muihin asian osallisten oikeuksiin, kuten rikoksesta epäillyn oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Mikäli asiassa on valittavana useita lainsäädännön tulkintatapoja, on niistä valittava se, joka palvelee yksiselitteisimmin lapsen etua.⁸² Parhaiten lapsen etu huomioidaan esitutkinnassa silloin, kun se käsitetään laintasoisena tulkintaperiaatteena, joka voidaan konkretisoida menettelysäännöksi.

---

⁷⁹ POL-2019-34669, s. 5.

⁸⁰ POL-2019-34669, s. 37.

⁸¹ Silvennoinen 2020, s. 199.

⁸² CRC/C/GC/14, s. 4 kohta 6.

4 Yhdenvertaisuus perusoikeutena

4.1 Yhdenvertaisuuden takaaminen esitutkinnan aikana

Perustuslain 2 luvussa on ensimmäisenä perusoikeutena mainittu yhdenvertaisuus: PL 6.1 §:n mukaan ”ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä”. Erikseen pykälän 3 momentissa on mainittu lasten tasa-arvo: ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilönä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.” Vaikka pykälän sisältö on näennäisesti yksinkertainen, voi sen merkityksen määrittäminen käytännössä olla hankalaa. Miten esitutkinnan aikana otetaan ihmiset yhdenvertaisesti huomioon, kun tilanteet kuitenkin ovat erilaisia?

Hallituksen esityksessä (309/1993) avataan perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen taustoja. Yleiseen yhdenvertaisuussäännökseen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa – viranomaisen on lakia soveltaessaan pidättäydyttävä tekemästä muita, kuin lakiin pohjautuvia eroja.⁸³ Samanlaisten rikosten asianomistajia on kohdeltava samalla tavoin. Hallituksen esityksessä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi (222/2010) todetaan, että yhdenvertaisuutta saattaisi loukata esimerkiksi se, että tilanteessa, jossa rikokseen liittyy useita asianomistajia, jatkettaisiin toimenpiteitä vain yhden asianomistajan osalta.⁸⁴ Apulaisvaltakunnansyyttäjä on eräässä kanteluratkaisussaan kiinnittänyt syyttäjän huomioita yhdenvertaisuusperiaatteeseen tilanteessa, jossa syyttäjä oli rajoittanut esitutkintaa kahdeksan samankaltaisen teon kokonaisuudessa vain viiden teon osalta. Apulaisvaltakunnansyyttäjä katsoi, että rajoittamisratkaisussa asianomistajia ei ollut kohdeltu samalla tavalla samanlaisessa asiassa, eikä tekokokonaisuudesta olisi saanut oikeaa kuvaa, kun esitutkinta oli lopetettu suurimmasta ja vakavimmasta osasta tekokokonaisuutta.⁸⁵

Yhdenvertaisuussäännöksen lapsia koskevan 3 momentin perustelujen mukaan säännöksellä halutaan korostaa, että lapsia tulee aikuisväestöön nähden kohdella tasa-arvoisina ihmisinä, joille on taattu yhtäläiset perusoikeudet. Lapsia tulee myös keskenään kohdella yhdenvertaisesti, mutta toisaalta jokaista lasta tulee kohdella myös yksilönä, eikä pelkästään passiivisen toiminnan kohteena. Lisäksi on huomioitava lasten asema vajaanlaisena ja

---

⁸³ HE 309/1993 vp., s. 42.

⁸⁴ HE 222/2010 vp., s. 187.

⁸⁵ Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu, dnro 45/21/07.

aikuisväestöä heikompana ryhmänä, sekä tästä johtuva tarve turvata lasten erityinen suojelu ja huolenpito.⁸⁶

Perusoikeussäännökset ovat välittömästi sovellettavia.⁸⁷ Ne on otettava huomioon kaikessa julkisen vallan toiminnassa, mutta erityisesti valtion viranomaisten toiminnassa – siis esimerkiksi esitutkinnaissa. PL 22 §:n mukaan ”julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen”. Tällä velvoitetaan julkisen vallan edustajat ensinnäkin pidättäytymään itse loukkaamasta perusoikeuksia, mutta myös aktiivisin toimenpitein edistämään niiden toteutumista esimerkiksi suojaamalla perus- ja ihmisoikeuksia ulkopuolisilta loukkauksilta.⁸⁸ Tämä velvoittaa siis myös muun muassa poliisia ennaltaehkäisemään rikoksia, puuttumaan tuleviin oikeudenloukkauksiin sekä tutkimaan tehokkaasti jo tapahtuneet oikeudenloukkaukset.

Viranomaismenettelyn kannalta tärkeä perustuslain säännös on PL 21 §, joka koskee oikeusturvaa. Pykälän 1 momentin mukaan ”[j]okaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.” Säännös on johdettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleesta, joka koskee oikeutta oikeudenkäyntiin. Vaikka PL 21 § otettiin perustuslakiin vasta vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen myötä, oli Suomessa jo tätä ennen varsin hyvin toteutettu yksilön mahdollisuus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva asia tuomioistuimen tai muun lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Yksilöllä on perinteisesti ollut oikeus valittaa hallinnollisen viranomaisen päätöksestä lainkäyttöelimille. Hallintokantelusta säädetään hallintolain 8 luvussa. Kantelun voi tehdä kuka tahansa riippumatta siitä, onko henkilöllä asianosaisen asemaa.⁸⁹

Myös esitutkinna rajoittamispäätöksistä voi jokainen kannella ja lisäksi valtakunnansyyttäjä voi ottaa syyttäjän ratkaisun tai menettelyn omasta aloitteestaan arvioitavaksi. Asia otetaan

---

⁸⁶ HE 309/1993 vp., s. 42–45.

⁸⁷ HE 309/1993 vp., s. 29.

⁸⁸ HE 309/1993 vp., s. 75.

⁸⁹ HE 50/2013 vp., s. 22.

uudelleen ratkaistavaksi kuitenkin vain, jos valtakunnansyyttäjä katsoo siihen olevan aihetta. Aihetta voidaan katsoa olevan esimerkiksi silloin, kun ratkaisussa on virhe tai toisaalta silloin, kun on tarvetta varmistaa samankaltaisten rikosten yhdenmukainen käsittely. Päätöksen perusteella voidaan esimerkiksi määrätä esitutkinta jatkettavaksi vastoin syyttäjän aikaisempaa päätöstä. Mikäli syyttäjä on menetellyt virheellisesti, voidaan hänelle ilmaista ohjaava tai moittiva käsitys. Tarvittaessa rangaistavaksi epäillyn menettelyn johdosta voidaan asiassa suorittaa esitutkintaa ja nostaa syyttäjää vastaan virkasyyte.⁹⁰

Esitutkintaa koskee ETL 4 luvun 1 §:n mukainen tasapuolisuusperiaate.

Tasapuolisuusperiaate varmistaa, että esitutkinnassa selvitetään ja otetaan huomioon niin rikoksesta epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaan vaikuttavat seikat ja todisteet. Tällä viitataan erityisesti siihen, ettei esitutkinnassa virkamiehellä saa olla ennakkokäsitystä käsiteltävään asiaan liittyen. Virkamies ei saa pyrkiä asiassa johonkin tiettyyn lopputulokseen, ja erityisesti hänen on vältettävä suhtautumista rikoksesta epäiltyyn vastapuolena.

Tasapuolisuusperiaate edellyttää aineellisen totuuden selvittämistä tutkittavassa asiassa – tällä pyritään varmistamaan oikea ja oikeudenmukainen tuomio asiassa. Aineellisen totuuden selvittämisessä ei kuitenkaan voida mennä äärimmäisyyksiin, ja jossakin määrin on kiinnitettävä huomiota myös prosessiekonomisiin seikkoihin. Erityisesti on otettava huomioon se, ettei esitutkinnassa resursseja voi perusteetta huomattavasti kohdentaa yksittäiseen asiaan, mikäli samanlaisissa asioissa muuten vastaavaa ei tehtäisi.⁹¹

Asianosaisella on itsellään oikeus myötävaikuttaa siihen, että esitutkinnassa saavutetaan aineellinen totuus. ETL 3 luvun 7 §:n mukaan asianosaisen pyytämät kuulustelut ja muut tutkintatoimenpiteet on suoritettava, mikäli hän osoittaa, että ne saattavat vaikuttaa asiaan, ja mikäli niistä ei aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Esitutkinnan rajoittamista koskevaan sääntelyyn liittyy avoimuutta esimerkiksi rajoittamisperusteiden käyttöalan suhteen, eikä tulkinnanvaraisuus helpota sääntelyn yhdenmukaista soveltamista. Myös valtakunnansyyttäjän ohje esitutkinnan rajoittamisesta on jokseenkin yleisluontoinen esitys aiheesta, eikä siis selvennä suurtakaan osaa sääntelyyn liittyvästä tulkinnanvaraisuudesta. Tämä on toki tarkoituksenmukaista siltä kannalta, että sääntely mahdollistaa näin ollen laajemmin erilaisten tilanteiden huomioimisen. Ylipäänsä on

---

⁹⁰ Syyttäjälaitos, Kantelut.

⁹¹ Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2020, s. 86.

ymmärrettävää, että esitutkinnan rajoittamisperusteiden soveltamisesta on vaikea antaa yleisiä ohjeita ilman, että määritellään rikoslajikohtainen konteksti. Tulkinnanvaraisuus kuitenkin johtaa herkästi eriäviin käytäntöihin esimerkiksi eri poliisilaitoksilla, mikä ei edistä yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen toteutumista käytännössä.⁹²

4.2 Prosessiekonomisten näkökohtien suhde yhdenvertaisuuteen

Esitutkinnan rajoittaminen perustuu prosessiekonomisiin näkökohtiin. Sen perimmäisenä tarkoituksena on poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen voimavarojen säästäminen sekä niiden suuntaaminen mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti hankalampien rikosasioiden käsittelyyn. Lisäksi pyritään vähentämään esitutkinnasta aiheutuvia kustannuksia. Valtakunnansyyttäjän yleisessä ohjeessa esitutkinnan rajoittamisesta asia todetaan yksiselitteisesti: ”[k]aikien esitutkinnan rajoittamisen taustaperiaatteena on ennen kaikkea prosessitaloudellisuus.”⁹³ Myös perustuslakivaliokunta on todennut, että esitutkinnan tehokkuuden ja sen suuntaamisen kannalta on erityisen tärkeää esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten välinen yhteistyö. Toisaalta se on myös katsonut, että esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten välistä yhteistyötä on edelleen kehitettävä sekä alueellisia eroja vähennettävä.⁹⁴

Alueellisten erojen vähentäminen on olennaista yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Rajoittamiskäytäntöjen yhdenvertainen toteutuminen on suoraan yhteydessä esitutkinnan yhdenmukaiseen suorittamiseen eri paikallispoliisilaitoksilla. Kun esitutkinnan rajoittamisen päätöskäytäntöä tarkasteltiin liittyen kunnianloukkausrikoksiin, todettiin, ettei rajoittamiskäytäntö ole ”ennakoitavaa ja yhtenäistä tai yhdenvertaista vaan vaikuttaa ennen kaikkea sattumanvaraiselta.” Tämän katsottiin johtuvan osaltaan esitutkinnan toimittamista ja rajoittamista koskevan sääntelyn epämääräisyydestä, kuten myös siitä, että sääntely sisältää paljon harkinnanvaraa etenkin vähäisempien rikoslajien osalta.⁹⁵

Esitutkinnan tehokas suuntaaminen niin voimavarojen kuin kulujen säästämiseksi on tasapainottelua yhdenvertaisuuden vaatimuksen kanssa. Epäonnistuminen prosessin tarkoituksenmukaisessa suuntaamisessa voi vaarantaa prosessin yhdenvertaisuuden.

---

⁹² Ks. pohdintaa aiheesta Koivukari – Lehtilä 2022, s. 37.

⁹³ VKS:2016:5, kohta 1.

⁹⁴ PeVM 1/2010.

⁹⁵ Koivukari – Lehtilä 2022, s. 82–83.

Prosessiekonomiset näkökohdat eivät siis saisi tulla esitutkinnan yhdenvertaisen toteutumisen tielle. Toisaalta on mahdollista myös katsoa, että oikein toteutettu prosessiekonomia suuntaa poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinelaitoksen voimavaroja mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti, ja näin vaikuttaa esitutkintaa sujuvoittavasti saattaen esimerkiksi lyhentää rikosprosessien kestoja. Tällöin prosessiekonomian voisi katsoa edistävän yhdenvertaisuutta esitutkinnan aikana.

5 Rajoittamispäätökset eri syyttäjälalueilla Suomessa

5.1 Käsiteltävä aineisto

Tutkielman aineisto on kerätty kolmelta syyttäjälalueelta: Etelä-Suomesta, Itä-Suomesta ja Pohjois-Suomesta. Kultakin alueelta pyydettiin elokuun 2023 ajalta 15 rajoittamispäätöstä, jotka koskevat alle 15-vuotiaaseen lapseen kohdistuvaa perusmuotoista pahoinpitelyepäilyä. Aineiston toimittamiseen liittyvistä haasteista johtuen Pohjois-Suomen syyttäjälalueelta toimitettiin lopulta 8 päätöstä, Itä-Suomen syyttäjälalueelta 10 päätöstä ja Etelä-Suomen syyttäjälalueelta 16 päätöstä. Näin ollen aineistona huomioitavia rajoittamispäätöksiä on yhteensä 34 kappaletta.

Aineiston rajauksiin on päädytty osaltaan aineiston hankinnan haasteisiin liittyvistä syistä ja osaltaan muutoin tutkimusekonomisista syistä. Alun perin tutkielman empiirisen osuuden yhteydessä tarkoituksena oli tarkastella rajoittamispäätöksiä kolmelta syyttäjälalueelta, kolmen kuukauden (kesä-, heinä- ja elokuu 2023) ajalta niin, että huomioon otetaan kaikki alle 18-vuotiaisiin kohdistuvat lievät, perusmuotoiset ja törkeät pahoinpitelyepäilyt. Tämän määrän arvioitiin antavan riittävän paljon tilastollisesti luotettavaa tietoa täsmällisen empiirisen tutkimuksen suorittamiseksi. Aineistot tilattiin valtakunnansyyttäjän toimistosta, jonne pyynnöstä toimitettiin tutkimussuunnitelman ja tutkimuslupahakemuksen lisäksi myös aineistonhallintasuunnitelma sekä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi. Näiden toimittamisen jälkeen valtakunnansyyttäjän toimistosta kehoitettiin rajaamaan pyydettyä aineistoa, sillä asiassa oli harkittava aineistonrajauksen suhdetta erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asianomistajien oikeuksiin. Ajalla 1.6.–31.8.2023 alle 18-vuotiaisiin kohdistuvia perusmuotoisia pahoinpitelyepäilyjä Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen syyttäjälalueilla oli rajoitettu 262 kertaa. Ottaen huomioon aineiston arkaluonteisuus, ei päätöksiä voitu valtakunnansyyttäjän toimiston mukaan tässä määrin luovuttaa ainakaan henkilötietoja salaamatta. Henkilötietojen salaus puolestaan olisi edellyttänyt maksun suorittamista tehdystä salaamiseen liittyvästä työstä.

Edellä selostetusta syystä aineistoa päädyttiin rajaamaan sekä ajallisesti (rajaus muutettiin kolmesta kuukaudesta yhteen, elokuuhun 2023) että asianomistajaan liittyvän ikäedellytyksen suhteen (rajaus muutettiin alle 18-vuotiaista asianomistajista alle 15-vuotiaisiin asianomistajiin). Näin aineiston määrää pystyttiin laskemaan 262:ta päätöksestä 91:n päätökseen. Rajoittamispäätöksiä alle 15-vuotiaisiin kohdistuvissa perusmuotoisissa pahoinpitelyepäilyissä on siis Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen syyttäjälalueilla

tehty elokuussa 2023 yhteensä 91 kappaletta. Näistä 52 päätöstä on tehty Etelä-Suomen syyttäjälueella, 28 päätöstä Itä-Suomen syyttäjälueella ja 11 päätöstä Pohjois-Suomen syyttäjälueella. Valtakunnansyyttäjän toimiston arvion mukaan päätösten todellinen määrä voi olla kuitenkin suurempi, sillä yhdellä päätöksellä saattaa olla käsitelty useampi asia. Arvion mukaan todellinen määrä voisi olla noin 1,5 x 91 päätöstä, eli noin 137 päätöstä.

Tämäkin rajoittamispäätösten määrä (n. 137 rajoittamispäätöstä) oli vielä turhan suuri ottaen huomioon pyrkimys käsitellä mahdollisimman vähän salassa pidettävää arkaluonteista aineistoa, kuitenkin saavuttaen tutkimuksen tavoite. Lisäksi asiassa oli otettava huomioon tutkielman tekemisessä realistisesti käytettävissä olevat resurssit sekä tutkielman laajuuteen liittyvät tekijät. Näin ollen lopullinen rajaus tapahtui arpomalla satunnaisgeneraattorilla kultakin alueelta 15 rajoittamispäätöksen diaarinumeroa, jotka sitten ilmoitettiin valtakunnansyyttäjän toimistoon tilattavaksi aineistoksi. Valtakunnansyyttäjän toimiston toimittaman tiedon mukaan Pohjois-Suomen syyttäjälueella elokuussa 2023 rajoittamispäätöksiä on alle 15-vuotiaisiin kohdistuvissa pahoinpitelyepäilyä koskevissa asioissa tehty vain 11 kappaletta, joista kolme on kirjattu tietokantaan samalla diaarinumerolla. Näin ollen Pohjois-Suomen syyttäjälueelta tilattiin kaikki saatavilla olevat rajoittamispäätökset.

Valtakunnansyyttäjän toimistosta ilmoitettiin etukäteen, että osassa päätöksistä on sama diaarinumero, joka tarkoittaisi, että kyseessä on yksi asia, johon liittyy useampi tehty rajoittamispäätös. Aineiston saavuttua ilmeni kuitenkin, että toimitetussa aineistossa samalla diaarinumerolla olleissa rajoittamispäätöksissä oli kyse identtisistä päätöksistä jonkin toisen rajoittamispäätöksen kanssa. Nämä identtiset rajoittamispäätökset jätettiin huomiotta aineistossa. Lisäksi aineiston toimittamisen yhteydessä ilmeni, että Itä-Suomen syyttäjälueelta esitutkinnan rajoittamispäätöksiä poimittaessa oli tapahtunut tietokantavirhe, jonka johdosta aineiston joukkoon oli valikoitunut myös tapauksia, joissa ei ollut kyse alle 15-vuotiaaseen kohdistuvasta pahoinpitelyepäilystä. Tiedusteltaessa asiaa aineiston toimittamisesta vastaavalta henkilöltä ilmeni, että tietokantavirheen korjaaminen ja aineiston uudelleen toimittaminen olisi liian työlästä. Näin ollen Itä-Suomen syyttäjälueelta toimitettiin lopulta 11 rajoittamispäätöstä, joista yksi jätettiin huomiotta, sillä kyse oli samalla diaarinumerolla varustetusta identtisestä rajoittamispäätöksestä toisen toimitetun päätöksen kanssa.

Toimitettujen rajoittamispäätösten määrän katsotaan olevan riittävä tilastollisesti luotettavan analyysin tekemiseksi, mutta siihen on silti suhtauduttava varauksellisesti huomioiden aineistosta tehtävistä johtopäätöksissä validiteettiin liittyvät seikat. Rajoittamispäätösten määrä, 8–15 rajoittamispäätöstä per syyttäjäalue, antaa suuntaa sille, millaisia rajoittamispäätöksiä alueella tehdään. Etelä-Suomen syyttäjäalueen osalta kyseessä on prosentuaalisesti pieni otanta: kun elokuussa rajoittamispäätöksiä on alle 15-vuotiaisiin kohdistuvissa pahoinpitelyepäilyä koskevissa asioissa tehty 52 kappaletta ja näistä tarkastellaan 15:tä päätöstä, on otannan edustus vain noin 29 %:a kaikista elokuun 2023 aikana näissä asioissa tehdyistä päätöksistä. Toisaalta Pohjois-Suomen alueelta otannan edustus on 100 %, sillä kaikki tehdyt rajoittamispäätökset otettiin tarkasteluun, lukuun ottamatta virheellisesti toimitettuja keskenään identtisiä päätöksiä. Itä-Suomen syyttäjäalueelta otanta edustaa noin 36 %:a elokuun aikana tehdyistä rajoittamispäätöksistä alle 15-vuotiaita koskevissa pahoinpitelyepäilyihin liittyvissä asioissa. Huomioon on otettava myös se, että elokuu on perinteisesti Suomessa vielä lomakuukausi, mistä syystä on mahdollista, että rajoittamispäätöksiä on tehty yleisesti vähemmän kuin muina kesälomakauden ulkopuolisina kuukausina.

Valtakunnansyyttäjän toimiston toimittaman tiedon mukaan elokuussa 2023 rajoittamispäätöksiä alle 15-vuotiaisiin kohdistuvissa perusmuotoisissa pahoinpitelyepäilyissä on tehty kaikkiaan Etelä-Suomen alueella 52 kappaletta, Itä-Suomen alueella 28 kappaletta ja Pohjois-Suomen alueella 11 kappaletta.⁹⁶ Selvää siis on, että esitutinnan rajoittamispäätöksiä tehdään merkittävästi enemmän Etelä-Suomessa verrattuna Itä-Suomeen, jossa taas tehdään enemmän rajoittamispäätöksiä verrattuna Pohjois-Suomeen. Tämä heijastelee tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrää kyseisillä alueilla; vuonna 2022 Etelä-Suomen syyttäjäalueella tietoon tuli perusmuotoisia pahoinpitelyrikkoksia yhteensä 10 425 kappaletta, kun taas Itä-Suomessa yhteensä 4882 kappaletta ja Pohjois-Suomessa yhteensä 2963 kappaletta.⁹⁷ Tilatun aineiston perusteella eri syyttäjäalueilla tehtyjen rajoittamispäätösten määrien vertailusta, etenkin vain yhden kuukauden ajalta, ei voida tehdä sellaisia luotettavaa johtopäätöstä, joka ilmentäisi rajoittamiskynnystä eri alueilla. Näin ollen määriin ei tämän enempää aineistoa analysoitaessa kiinnitetä huomiota.

---

⁹⁶ Määrissä saattaa olla pientä epätarkkuutta päätösten poimintaan liittyneestä tietokantavirheestä johtuen. Määrät antavat kuitenkin suhteellisen tarkan arvion alueellisista eroista rajoittamispäätösten määrissä.

⁹⁷ SVT b.

5.2 Aineiston analyysin metodit

Aineiston analyysissä käytetään sekä laadullisen tutkimuksen että kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen keinoja. Laadullisen tutkimuksen keinoin jäsennetään rajoittamispäätösten laatua, ominaisuuksia ja piirteitä. Kaikista rajoittamispäätöksistä on muun muassa analysoitu niissä käytettyihin rajoittamisperusteisiin ja päätöksen perusteluihin sekä kieleen ja tyyliin liittyviä seikkoja. Kvantitatiivista analyysia käytetään puolestaan kuvatessa ja tulkittaessa aineistoa taulukoiden ja numeroiden avulla.

Aineisto kerättiin kolmelta eri syyttäjälta Suomessa. Näiden alueiden välillä ilmenevät eroavaisuudet rajoittamispäätöksissä huomioidaan ja niitä tarkastellaan yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Kerätyn aineiston analyysissä käytetään siis vertailuasetelmaa. Tutkielmassa analysoidaan eri alueiden välisiä rajoittamispäätöksiin liittyviä eroavaisuuksia etenkin kolmen seikan pohjalta: 1. päätösten perustelujen, 2. päätöksissä käytettyjen ETL 3 luvun 10 §:n mukaisten rajoittamisperusteiden ja 3. näille rajoittamisperusteille esitettyjen perusteiden. Lisäksi kiinnitetään lyhyesti huomiota rajoittamiskynnykseen.

Aineiston analyysi on monivaiheinen prosessi. Luvuissa 5.3 ja 5.4 keskitytään pitkälti kuvaamaan aineistoa sekä nostamaan esiin siitä tehtyjä havaintoja. Luvussa 5.3 kuvataan ensin päätöksistä ilmeneviä rajoittamisperusteita, niille esitettyjä perusteita ja muutoin päätöksen perusteluita muun muassa taulukoilla havainnollistaen, kun taas luvussa 5.4 kuvataan ja analysoidaan päätösten perustelujen esitystapaa, kuten kielellisiä ja tyylillisiä seikkoja. Luvussa 5.5 analysoidaan, ovatko rajoittamispäätökset valtakunnansyyttäjän esitutkinnan rajoittamista koskevan ohjeen mukaisia sekä arvioidaan rajoittamispäätöksiä laadullisesti. Pohdinnan yhteydessä arvioidaan tarkemmin aineistosta tehtyjä havaintoja, tarkastellaan aineistosta ilmeneviä rajoittamispäätösten alueellisia ja syyttäjakohtaisia eroavaisuuksia sekä arvioidaan yhdenvertaisuuden toteutumista aineiston rajoittamispäätöksissä.

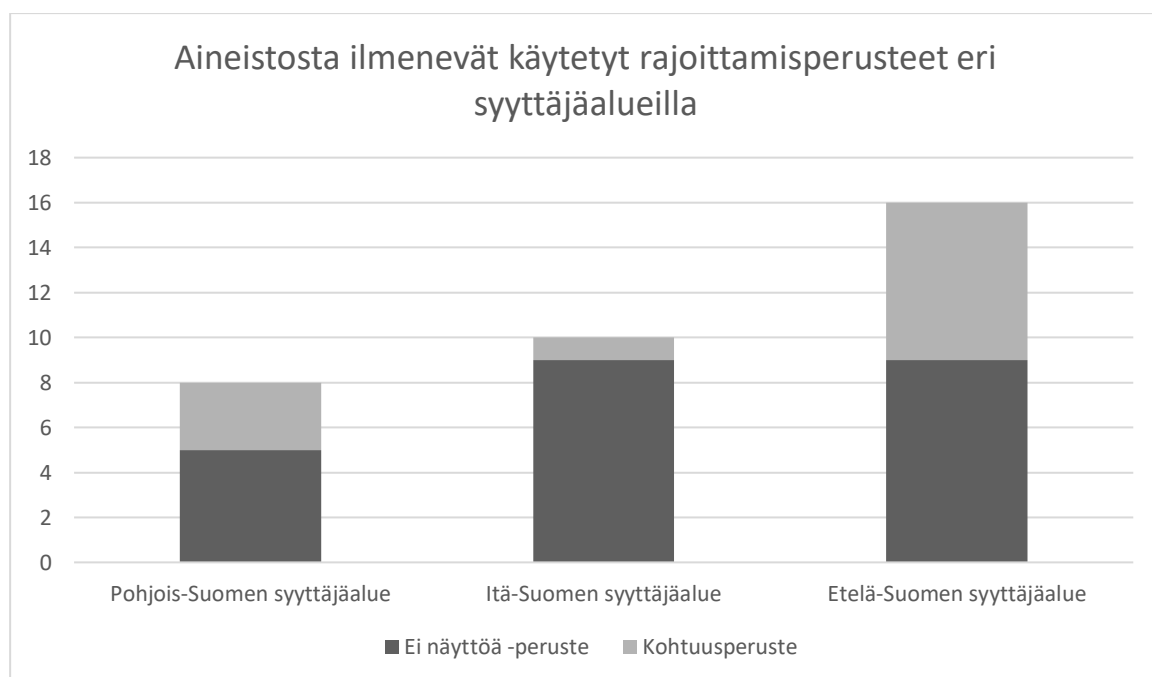
Aineistoa hankittaessa on tasapainoteltu kahden eri pyrkimyksen välillä – tavoitteena on ollut käsitellä mahdollisimman vähän salassa pidettävää arkaluonteista aineistoa, kuitenkin saavuttaen tutkimuksen tavoite. Kuten yllä aineistoa koskevassa luvussa 5.1 todettiin, katsotaan aineiston määrän olevan riittävä antamaan suuntaa sille, millaisia rajoittamispäätöksiä syyttäjälta tehdään. Aineiston edustavuuteen on kuitenkin syytä suhtautua varauksella. Aineiston perusteella voidaan todeta esimerkiksi, että elokuussa 2023 Pohjois-Suomen syyttäjälta on tehty enemmän rajoituspäätöksiä prosessuaalisella ei

näyttöä -perusteella kuin harkinnanvaraisella kohtuusperusteella. On selvää, että aineiston ollessa näin suppea (8 rajoittamispäätöstä Pohjois-Suomen syyttäjäalueelta), ei tämän perusteella voida vielä arvioida, käytetäänkö Pohjois-Suomessa yleisesti enemmän prosessuaalisia rajoittamisperusteita. Kaikki aineistoon liittyvät olennaiset havainnot tuodaan aineiston analyysin ja käsittelyn yhteydessä ilmi, mutta aineistosta tehtävissä johtopäätöksissä on huomioitu aineiston määrästä johtuvat validiteettiin liittyvät seikat.

5.3 Aineistosta ilmenevät ETL 3 luvun 10 §:n mukaiset rajoittamisperusteet

5.3.1 Käytetyt rajoittamisperusteet

Aineiston perusteella alle 15-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvia perusmuotoisia pahoinpitelyepäilyjä rajoitetaan pääsääntöisesti kahdella perusteella: prosessuaalisella ei näyttöä -perusteella sekä harkinnanvaraisella kohtuusperusteella. Muita rajoittamisperusteita ei aineistosta ilmennyt. Kuviossa 2 on havainnollistettu rajoittamisperusteiden käyttöä eri syyttäjäalueilla.

Kuvio 2 Aineistosta ilmenevät käytetyt rajoittamisperusteet eri syyttäjäalueilla

Kaikilla syyttäjäalueilla elokuussa 2023 prosessuaalista ei näyttöä -perustetta on käytetty rajoittamisperusteena hieman enemmän kuin harkinnanvaraista kohtuusperustetta. Pohjois-Suomen syyttäjäalueella ei näyttöä -perustetta on käytetty rajoittamisperusteena viidessä päätöksessä kahdeksasta ja kohtuusperustetta puolestaan kolmessa päätöksessä kahdeksasta.

Itä-Suomen syyttäjäalueella ei näyttöä -perustetta on käytetty rajoittamisperusteena yhdeksässä päätöksessä, kun taas kohtuusperustetta oli käytetty perusteena vain yhdessä päätöksessä kymmenestä. Etelä-Suomen syyttäjäalueella ei näyttöä -perustetta oli käytetty rajoittamisperusteena yhdeksässä päätöksessä kuudestatoista, ja kohtuusperustetta oli puolestaan käytetty seitsemässä päätöksessä kuudestatoista.

5.3.2 Rajoittamispäätöksissä ei näyttöä -perusteen käytölle esitetyt perusteet

Prosessuaalista ei näyttöä -perustetta on Pohjois-Suomen, Etelä-Suomen ja Itä-Suomen syyttäjäalueilla käytetty erinäisissä tilanteissa. Aineiston rajoittamispäätöksissä ei näyttöä -perustetta oli edellä mainituilla syyttäjäalueilla käytetty yhteensä 23 kertaa. Näissä kaikissa on kokonaisuutena katsoen arvioitu, että vaikka kaikki rikosepäilyn selvittämiseksi kohtuudella vaadittavat ja tehtävissä olevat esitutkintatoimet suoritettaisiin, tulisi syyttäjä silti varsin todennäköisesti tekemään syyttämättäjäättämispäätöksen syytteen nostamiseen oikeuttavan näytön puuttumisen seurauksena. Asia on ilmaistu eri päätöksissä eri sanamuodoin, mutta tarkoitus on sama.

Taulukossa 1 on havainnollistettu syyttäjäalueittain aineiston ei näyttöä -perusteisissa rajoittamispäätöksissä mainitut perusteet sille, ettei näyttöä ole saatavissa. Yhdellä päätöksellä on saatettu mainita useampi peruste. Taulukkoon on kerätty ne perusteet, jotka aineiston rajoittamispäätöksissä useimmiten toistuivat.

Taulukko 1 Ei näyttöä -perusteisissa rajoittamispäätöksissä mainitut perusteet sille, ettei näyttöä ole saatavissa.

Syyttäjäalue, tehdyt ei näyttöä -päätökset	Epäilty kiistänyt pahoinpitelyn	Haastateltaessa asianomistaja ei mainitse pahoinpitelyyn viittaavia seikkoja	Asianomistajassa ei ole havaittu pahoinpitelyyn viittaavia vammoja	Ei näyttöä tahallisuudesta	Asianomistaja ei ole kuultavissa	Muu syy
Pohjois-Suomi, yht. 5	5	4	1	1	-	1
Itä-Suomi, yht. 9	6	4	2	3	1	2
Etelä-Suomi, yht. 9	9	3	4	-	3	2

Ensinnäkin lähes kaikissa tapauksissa epäilty kiistää pahoinpitelyn – ainoastaan Itä-Suomen syyttäjäalueella kolmelle tapaukselle yhdeksästä ei ollut kirjattu mainintaa siitä, että epäilty kiistää teon. Näissä tapauksissa oli kuitenkin muista seikoista johtuen mahdollista päättää asia

ei näyttöä -perusteella. Toinen syy vaikeuksille näytön saamisessa oli aineiston perusteella se, että haastateltaessa asian asianomistajaa, eli lasta, ei lapsi ollut kertonut mitään pahoinpitelyyn viittaavia seikkoja. Pohjois-Suomen syyttäjälueella näin oli neljässä tapauksessa, Itä-Suomen syyttäjälueella niin ikään neljässä ja Etelä-Suomen syyttäjälueella kolmessa tapauksessa. Kolmanneksikin useassa tapauksessa asianomistajassa ei ollut havaittu mitään ulkoisia pahoinpitelyyn liittyviä vammoja. Pohjois-Suomen syyttäjälueella näin oli todettu yhdessä rajoittamispäätöksessä, Itä-Suomen syyttäjälueella kahdessa ja Etelä-Suomen syyttäjälueella neljässä päätöksessä.

Yhteensä neljässä tapauksessa kyse oli siitä, ettei näyttöä tahallisuudesta pahoinpitelystä ollut saatavissa. Näissä tapauksissa lapsille oli yleensä syntynyt lieviä vammoja leikin yhteydessä, eikä näyttöä tahallisuudesta ollut. Tahallisuudesta kertovan näytön puutteesta oli kyse yhdessä tapauksessa Pohjois-Suomen syyttäjälueella ja kolmessa tapauksessa Itä-Suomen syyttäjälueella. Niin ikään neljässä tapauksessa lapsi ei ollut ikänsä vuoksi tai muusta syystä kuultavissa. Näin oli Itä-Suomen syyttäjälueella yhdessä ja Etelä-Suomen syyttäjälueella kolmessa tapauksessa. Erinäisiä muitakin syitä ilmeni päätöksiltä näytön saamista hankaloittavina tekijöinä. Tällainen oli muun muassa maininta siitä, ettei ulkopuolista todistajaa ollut saatavilla tai hänen kertomansa ei tukenut pahoinpitelyepäilyä. Kahdessa tapauksessa näytön epäluotettavuuteen vaikuttavana tekijänä oli mainittu vanhempien huoltajuusriita, ja sen myötä lapsen kohdistuvat mahdolliset vaikutusyritykset.

5.3.3 Rajoittamispäätöksissä kohtuusperusteen käytölle esitetyt perusteet

Aineistoon valikoituneissa päätöksissä yhteensä 11:ta päätöksessä kyse oli kohtuusperusteisesta rajoittamisesta, eli siitä, että rikosprosessin ja oikeudenkäynnin oli katsottu olevan kohtuutonta ja tarkoituksetonta. Taulukko 2 havainnollistaa syyttäjälueittain aineiston kohtuusperusteisissa rajoittamispäätöksissä mainitut perusteet sille, että rikosprosessia ja oikeudenkäyntiä oli pidettävä kohtuuttomana ja tarkoituksettomana. Yhdellä päätöksellä on saatettu mainita useampi peruste. Taulukkoon on kerätty ne perusteet, jotka aineiston rajoittamispäätöksissä useimmiten toistuivat.

Taulukko 2 Kohtuusperusteisissa rajoittamispäätöksissä mainitut perusteet kohtuusperusteen käytölle

Syyttäjäalue, tehdyt kohtuusperusteiset päätökset	Sosiaali- ja terveydenhuollon toimet	Ensimmäinen ilmoitus asiasta	Saavutettu sovinto	Lapsen etu	Muu syy
Pohjois-Suomi, yht. 3	2	1	-	-	2
Itä-Suomi, yht. 1	1	-	1	-	1
Etelä-Suomi, yht. 7	5	3	-	7	6

Kohtuusperusteella päätetyissä pahoinpitelyepäilyissä oli useassa päätöksessä yhtenä perusteluna kohtuusperusteen käyttämiselle mainittu sosiaali- ja terveydenhuollon toimet. Näin oli lähes aina silloin, kun pahoinpitelyepäily kohdistui perheen sisälle. Pohjois-Suomen syyttäjäalueella sosiaali- ja terveydenhuollon toimiin oli viitattu kahdessa päätöksessä, Itä-Suomessa yhdessä ja Etelä-Suomessa viidessä päätöksessä. Useammassa päätöksessä oli myös yhtenä perusteluna kohtuusperusteen käyttämiselle viitattu siihen, että kyseessä oli ensimmäinen ilmoitus asiasta. Näin oli Pohjois-Suomessa yhdessä tapauksessa ja Etelä-Suomessa kolmessa tapauksessa. Itä-Suomen ainoassa kohtuusperusteisessa rajoittamispäätöksessä syytteen nostamisen ei katsottu olevan tarkoituksenmukaista asianosaisten välillä saavutetun sovinnon vuoksi. Kyse oli kahden alaikäisen sisaruksen välillä tapahtuneesta yksittäisestä lyönnistä, ja lisäksi päätöksessä viitattiin epäillyn nuoreen ikään, siihen liittyvään harkitsemattomuuteen sekä teosta kuluneeseen aikaan.

Etelä-Suomen syyttäjäalueella kaikissa kohtuusperusteisissa päätöksissä oli maininta lapsen edusta. Yleensä tämä ilmeni toteamuksella siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimet olivat lapsen edun kannalta katsottava ensisijaisiksi. Varsinaista punnintaa lapsen etuun liittyen ei päätöksiltä ilmennyt, mutta kahdessa päätöksessä oli todettu, että kokonaisuutena asiaa arvioiden rikosprosessin jatkaminen ei ole lapsen edun mukaista. Pohjois-Suomen tai Itä-Suomen syyttäjäalueen rajoittamispäätöksissä lapsen edusta ei ollut mainintaa.

Muita syitä, joihin kohtuusperusteen käyttämisen yhteydessä oli vedottu, oli muun muassa asian vähäisyys rikoslajissaan, asian laatu muutoin, perheen vallitseva tilanne sekä asiaan osallisten olosuhteet. Yhdessä tapauksessa Pohjois-Suomen syyttäjäalueella muuna, ja ainoana, kohtuusperusteen käyttämisen syynä oli se, että ”epäillyt ovat ymmärtäneet myöhemmin, että väkivalta ei ole Suomen lakien mukaista.” Taulukossa mainittujen syiden

lisäksi joissain kohtuusperusteella päätetyissä rajoittamispäätöksissä oli viitattu samoihin seikkoihin kuin ei näyttöä -perusteisissa rajoittamispäätöksissä, kuten lapsen kertomuksen luotettavuuteen.

5.4 Aineiston rajoittamispäätösten perustelujen esitystavat

Aineiston rajoittamispäätöksistä ilmenevät päätösten perustelut olivat esitystavaltaan hyvin vaihtelevia. Isossa osassa päätöksiä etenkin Itä-Suomen (kuudessa päätöksessä kymmenestä) ja Etelä-Suomen (seitsemässä päätöksessä kuudestatoista) syyttäjälueella tutkinnanjohtajan rajoittamisesitys oli kokonaisuudessaan kopioitu päätökselle. Pohjois-Suomen syyttäjälueella koko tutkinnanjohtajan rajoittamisesitys oli kopioitu kokonaisuudessaan vain yhdelle päätökselle. Muissa päätöksissä tutkinnanjohtajan rajoittamisesitys oli referoitu muilla tavoin päätökselle – joissakin hyvin lyhyesti muutamalla virkkeellä, joissakin rajoittamisesitys ja asia oli selostettu hyvinkin yksityiskohtaisesti. Toisinaan päätöksessä kuvailtiin pahoinpitelyepäilyä esimerkiksi viittaamalla ”fyysiseen väkivaltaan” sen tarkemmin sitä selittämättä, toisinaan pahoinpitelyepäilyyn johtaneet seikat kuvailtiin yksityiskohtaisesti kokonaisuudessaan. Pohjois-Suomen syyttäjälueella yhdessä päätöksistä ei epäilty rikosasiaa päätöksessä avattu ollenkaan, vaan päätöksessä oli ainoastaan kerrottu ne syyt, joilla esitutkinta rajoitettiin.

Pohjois-Suomen syyttäjälueella kaikissa rajoittamispäätöksissä syyttäjä oli perustellut omasanaisesti päätöksensä. Itä-Suomen ja Etelä-Suomen syyttäjälueella muutamissa päätöksissä syyttäjä oli tyytynyt ainoastaan hyväksymään tutkinnanjohtajan esityksen, kommentoimatta sitä muutoin mitenkään tai perustelematta itse päätöstään. Näissä tapauksissa ainoa syyttäjän päätökselle kirjaama perustelu oli toteama, joka kuului seuraavanlaisesti: ”Hyväksyn tutkinnanjohtajan esityksen ja päätän, että esitutkinta asiassa lopetetaan.” Näin oli Itä-Suomessa neljässä päätöksessä kymmenestä ja Etelä-Suomessa kolmessa päätöksessä kuudestatoista. Itä-Suomen syyttäjälueella kahdessa päätöksessä on päätösten perusteluissa esitetty eräänlaista ohjeistusta päätöksen vastaanottajalle toteamalla, että ”lapsiin kohdistuviin pahoinpitelyepäilyihin on aina suhtauduttava vakavasti ja väkivallan käyttö ei ole sallittua kasvatusta- eikä kurinpitotarkoituksissa, ei edes lapsen käytöksen ollessa haastavaa.” Muissa päätöksissä niin Itä-Suomen syyttäjälueella kuin muillakaan syyttäjälueilla vastaavia ohjeistuksia ei ollut.

Useassa päätöksessä käytettiin samoja vakioklausuuleja. Yleisin niistä oli ei näyttöä -perusteisissa päätöksissä klausuuli, joka on lähes sanasta sanaan valtakunnansyyttäjän

esitutkinnan rajoittamista koskevan ohjeen (VKS 2016:5) mukainen: ”Käytettävissä oleva aineisto ja kaikki edellä esitetty huomioden katson, että vaikka esitutkinta suoritettaisiin loppuun, asiassa ei tulnaisi saamaan syytteen nostamisen kannalta riittävää näyttöä epäillyn syyllisyyden tueksi ja syytteiden nostamiseksi asiassa. Myöskään tärkeä yleinen eikä yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.”⁹⁸ Toisinaan päätöstä ei ollut perusteltu juurikaan tätä klausuulia laajemmin, toisinaan lisäksi oli selostettu ne syyt, miksi näyttöä syytteiden nostamiseksi ei tulnaisi saamaan.

Kohtuusperusteisissa päätöksissä puolestaan toistui, tosin vain Etelä-Suomen syyttäjälueella tehdyissä päätöksissä, seuraava klausuuli: ”Esitän, että esitutkintaa ei toimiteta, koska oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon asian laatu, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet sekä asiaan osallisten olosuhteet.” Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiin viittaavaa klausuulia käytettäessä nämä ”sosiaali- ja terveydenhuollon toimet” on selostettu päätöksissä hyvinkin yksityiskohtaisesti. Tällöin on päätöksessä avattu muun muassa se, miten sosiaali- ja terveydenhuolto on asioinut perheen kanssa, onko heillä huolta perheen tilasta ja miten toimia tullaan jatkamaan. Yleensä päätöksissä on lisäksi todettu, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimien lisäksi rikosprosessin voidaan katsoa olevan kohtuuton ja tarkoitukseton. Hieman epäselväksi päätöksien perusteluista jää se, mihin ”asiaan osallisten olosuhteilla” viitataan – mahdollisesti asiaan osallisten välisiin perhesuhteisiin. Valtakunnansyyttäjän rajoittamista koskevan ohjeen mukaan ”asian laadulla” tarkoitetaan yleensä etenkin lieviä rikoksia tai rikkomuksia. Lisäksi laadun arvioinnissa tulee ottaa huomioon yleisen ja yksityisen edun punninta.⁹⁹ Useassa päätöksessä asian laatua ei kuitenkaan syyttäjän perusteluissa ollut sen laajemmin avattu, vaan ”asian laatu” ilmeni yleensä päätökselle kopioidusta tai referoidusta tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksestä.

Aineistoon liittyviä muita yksittäisiä huomioita ovat muun muassa viittaus (tai sen puute) yleiseen ja yksityiseen etuun, päätöksissä käytetyn kielen ymmärrettävyys sekä se, mistä kohtaa päätöstä rajoittamisperuste ilmeni. Yleisen ja yksityiseen etuun on viitattu lähes jokaisessa päätöksessä toteamalla yksinkertaisesti, ettei yleinen tai yksityinen etu vaadi asiassa esitutkinnan jatkamista. Muutamassa päätöksessä yleisen ja yksityisen edun

---

⁹⁸ VKS:2016:5, kohta 2.

⁹⁹ VKS:2016:5, kohta 1.3; kohta liittyy kustannusperusteiseen rajoittamiseen, mutta käsitelmäärityksen voidaan katsoa soveltuvan kaikkiin rajoittamisperusteisiin.

merkitystä on avattu hieman esimerkiksi lisäämällä, että huomioon ottaen sosiaali- ja terveydenhuollon toimet, ei yksityinen etu vaadi esitutinnan jatkamista. Yhdessäkään päätöksessä varsinaista punnintaa yleisen tai yksityisen edun merkityksestä ei kuitenkaan ole tehty. Pohjois-Suomen syyttäjälueella kahdessa päätöksessä kahdeksasta on mainittu ainoastaan yleinen etu, Etelä-Suomen syyttäjälueella kahdessa päätöksessä kuudestatoista ei ole mainintaa kummastakaan. Itä-Suomen syyttäjälueella yleinen- ja yksityinen etu on mainittu kaikissa päätöksissä.

Sekä Pohjois-Suomen että Itä-Suomen syyttäjälueella yhdessäkään päätöksessä ei ollut punnittu tai mainittu lapsen etua. Etelä-Suomen syyttäjälueella lapsen etu oli mainittu seitsemässä päätöksessä. Näistä viidessä päätöksessä maininta ilmeni rajoittamispäätökselle kopioidusta tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksestä, ei syyttäjän omista päätöksen perusteluista. Viidestä rajoittamisesityksestä neljä oli saman tutkinnanjohtajan laatimia rajoittamisesityksiä. Kahdessa päätöksessä lapsen etu mainittiin syyttäjän itse kirjaamissa perusteluissa, ja kummassakin kyse oli saman syyttäjän tekemistä rajoittamispäätöksistä.

Kaikissa päätöksissä käytetty kieli oli pääsääntöisesti hyvin ymmärrettävää ja selkokielistä. Pohjois-Suomen syyttäjälueella muutamassa päätöksessä julkisesta oikeusavustajasta oli käytetty lyhennettä JOA, vanhemmasta rikoskonstaapelista lyhennettä VRK ja asianajajasta AA sen sijaan, että käsitteet olisi kirjoitettu päätökselle auki. Rajoittamisperuste ei kaikista päätöksistä ilmennyt heti päätöksen alusta kohdasta ”syyttäjän päätös”, vaan peruste tuli useimmiten ilmi myöhemmin päätöksen perusteluiden seasta. Muutamassa päätöksessä peruste ilmeni vasta päätöksen lopusta.

5.5 Rajoittamispäätösten arviointi

Valtakunnansyyttäjän esitutinnan rajoittamista koskevan ohjeen (VKS 2016:5) mukaan rajoittamispäätöksestä on ilmentävä syyttäjän päätös, sen perustelu ja sovelletut säännökset. Lisäksi on ilmentävä muun muassa tutkinnanjohtajan esitys, sen päiväys ja peruste. Kaikilla syyttäjälueilla käytetty päätöspohja oli aineistossa sama, ja näin ollen kaikilta päätöksiltä ilmeni päätökseltä rikoksesta epäilty, asianomistaja(t), epäilty rikos tai rikokset, syyttäjän päätös sekä päätöksen perustelut. Myös tutkinnanjohtajan rajoittamisesitys ilmeni lähes kaikilta päätöksiltä, mutta siinä, miten rajoittamisesitys oli päätökselle kirjattu, ilmeni merkittäviä eroavaisuuksia. Huomionarvoista on se, kuinka monessa päätöksessä tutkinnanjohtajan esitys oli kokonaisuudessaan kopioitu päätökselle. Valtakunnansyyttäjän ohjeessa ilmaistaan varsin selkeästi, että tutkinnanjohtajan rajoittamisesitystä ei tule

kokonaisuudessaan kopioida rajoittamispäätökselle, ellei sille ole jostain erityisestä syystä tarvetta. Muutoin riittää, että päätöksessä lyhyesti kerrotaan ne perusteet, joilla tutkinnanjohtaja on esittänyt tutkinnan lopettamista tai sen toimittamatta jättämistä. Päätöksissä, joille tutkinnanjohtajan esitys on kokonaisuudessaan kopioitu, on vaarana tutkinnanjohtajan joskus varsin laajan ja seikkaperäisenkin tapahtumien selostuksen sekoittuminen päätöksen varsinaisiin perusteluihin.¹⁰⁰

Perusteluvollisuuden täyttymisessä riitti huomautettavaa useamman päätöksen kohdalla. Tapa, jolla sekä Itä-Suomen että Etelä-Suomen syyttäjäalueella syyttäjä eräissä päätöksissä tyytyi ainoastaan hyväksymään tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksen, ei valtakunnansyyttäjän kanteluratkaisusta ilmenevän perusteella ole riittävä perustelu päätökselle. Jotta asianosaisten oikeusturva toteutuisi, tulisi ratkaisusta ilmetä, millä perusteella ratkaisuun on päädytty.¹⁰¹ Lisäksi on huomioitava, että YK:n lapsen oikeuksien komitean kannan mukaan aina silloin, kun päätöksellä on vaikutusta lapseen, on päätöksessä perusteltava se, mitä on katsottu lapsen edun mukaiseksi, mihin kriteereihin arvio perustuu ja miten lapsen etua on punnittu suhteessa muihin asiaan vaikuttaviin näkökohtiin.¹⁰² Näin ollen esitutkinnan rajoittamispäätökset, joissa asianomistajana on lapsi, tulisi perustella erityisen huolellisesti. Useassa päätöksessä lapsen etua olikin punnittu, yleensä toteamalla, ettei rikosprosessia ole pidettävä lapsen etujen mukaisena, ja mahdollisesti lisäämällä, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimet on katsottava lapsen edun kannalta ensisijaisiksi toimenpiteiksi. Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen rajoittamispäätöksissä lapsen etua ei kuitenkaan ollut mainittu laisinkaan, eikä siihen liittyvää punnintaa ollut päätökseltä luettavissa. Näin oli siitä huolimatta, että jokainen tarkasteltavaksi valikoitunut päätös koski alle 15-vuotiasta asianomistajaa – siis lasta.

Poliisihallituksen lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaa koskevan käsikirjan mukaan rajoittamisesitystä tehtäessä lapsen etua tulisi punnita suhteessa kaikkeen saatavilla olevaan tietoon ja tehtyihin selvityksiin. Rajoittamisesityksessä lapsen etua tulisi kuvata yksityiskohtaisesti ja siitä tulisi ilmetä myös se, miten ja mihin perustuen

---

¹⁰⁰ VKS:2016:5, kohta 6.

¹⁰¹ SY/468/2023.

¹⁰² CRC/C/GC/14, s. 4, kohta 6, alakohta (c).

viranomainen on harkintansa tehnyt.¹⁰³ Eri viranomaisten näkökulmasta lapsen etu näyttyy eri tavalla – poliisin ja syyttäjän näkökulmasta rikosasia edellyttää rikokseen syyllistyneen selvittämistä, jolloin lapsen edun voisi katsoa vaatimaan kaiken mahdollisen näytön varmistamista. Sen sijaan lastensuojelun näkökulmasta lapsen etu saattaisi olla jopa rikosasiasta luopuminen, sillä rikosprosessin läpikäyminen on todennäköisesti lapselle raskas kokemus.¹⁰⁴ Aineiston perusteella näiden näkökohtien arviointi tuntui unohtuneen, tai ainakaan sitä ei ollut rajoittamispäätöksistä luettavissa.

Perusteluvollisuuteen liittyy myös vaatimus siitä, että lakiviittauksen, -tekstin ja vakioklausuulien toistamisen lisäksi tulisi perusteluista ilmetä lisäksi juuri ne tietyt perusteet, jotka tähän yksittäistapauksen esitutinnan rajoittamiseen liittyvät.¹⁰⁵ Tätä vaatimusta toteutettiin aineiston perusteella vaihtelevasti. Yleistä yleiseen ja yksityiseen etuun tai lapsen yksityisen etuun liittyvää punnintaa ei useimmista rajoittamispäätöksistä ilmennyt. Vaikka yleiseen ja yksityiseen etuun onkin viitattu lähes kaikissa päätöksissä, jää viittaus useissa päätöksissä irralliseksi toteamukseksi. Etenkin lapsia koskevissa päätöksissä tulisi kuitenkin harkita yleisen edun lisäksi lapsen yksityisen etuun liittyvät seikat, esimerkiksi se, miten rikosasian rajoittaminen vaikuttaa lapsen oikeuksiin esimerkiksi mahdollisen vahingonkorvauksen osalta.¹⁰⁶

Tässä yhteydessä on lisäksi otettava huomioon, että esitutkintapäätöstä koskevan ETL 11 luvun 1 §:n säännöksen esitöiden mukaan asian ratkaisuun vaikuttavina tosiseikkoina tulisi mainita ainoastaan ne, jotka välittömästi tukevat päätöksen lopputulosta.¹⁰⁷ Tämän tarkoituksena on edistää päätöksen ymmärrettävyyttä ja selkeyttä. Jokaiselta aineiston rajoittamispäätökseltä on kyllä ainakin tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksestä pääteltävissä, miksi syyttäjä on päätenyt rajoittamaan esitutinnan ei näyttöä -perusteella tai kohtuusperusteella. Toisinaan syyttäjä on lisännyt päätökselle oman kannanottonsa, toteamalla esimerkiksi vakioklausuulien oheen ytimekkäästi ne syyt, jotka juuri kyseisessä tapauksessa puoltavat esitutinnan rajoittamista. Toisinaan taas päätökseltä on tapahtumien

---

¹⁰³ Lehtinen – Rossi 2022, s. 56.

¹⁰⁴ Heikkilä – Rantaeskola – Suikkanen-Malin 2018, s. 136.

¹⁰⁵ AOA 2975/4/08, s. 3.

¹⁰⁶ Lehtinen – Rossi 2022, s. 58.

¹⁰⁷ HE 222/2010, s. 237–238.

selostuksen seasta poimittava ne syyt, jotka tukevat esitutkinnan rajoittamista. Silloin, kun päätöksessä on ainoastaan viitattu tutkinnanjohtajan esityksen hyväksymiseen, on epäselvää, mitkä osat tutkinnanjohtajan esityksestä ovat juuri ne, jotka kyseisessä tapauksessa ovat vaikuttaneet syyttäjän päätökseen.

Aineiston rajoittamispäätöksistä suurimmassa osassa ei näyttöä -perusteisia päätöksiä on perusteltu selvästi, miksei lisänäyttöä ole saatavissa. Yhdessä päätöksistä on perusteltu esitutkinnan rajoittamista ei näyttöä -perusteella sillä, ettei lapsen kuulemisella todennäköisesti saataisi objektiivista kertomusta, sillä lapsen kertomusta haittaisi ”asian tausta ja teosta kulunut aika”. Vaikka tämä täyttääkin kriteerin siitä, että lisänäytön saaminen on varsin epätodennäköistä, ei päätöksessä ole huomioitu ei näyttöä -perusteen niin kutsuttua suuritöisyyden vaatimusta.¹⁰⁸ Mikäli lapsen kuuleminen olisi ollut vähäisellä vaivalla järjestettävissä, olisi mahdollisesti ollut syytä harkita tarkemmin ei näyttöä -perusteen käyttöä. Ainakin päätöksessä olisi tullut perustella tarkemmin, miksi lisänäytön hankkiminen on hankalaa. Sinänsä olisi kyllä voinut olla perusteltavissa, että lapsen kuuleminen ei olisi ollut lapsen edun mukaista silloin, kun tapahtuneesta asiasta on kulunut jo merkittävästi aikaa. Tällaisenkin päättelyn olisi kuitenkin tullut ilmetä päätöksestä.

Kuten edellä esitutkinnan rajoittamista kohtuusperusteella koskevassa luvussa 2.2.5 on todettu, kohtuusperusteista rajoittamista voi käyttää rajoittamisperusteena muun muassa silloin, kun oikeudenkäyntiä ja rangaistusta on pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat. Lähes kaikissa aineiston kohtuusperusteisissa rajoittamispäätöksissä kyse oli siitä, että oikeudenkäyntiä ja rangaistusta oli pidettävä kohtuuttomina ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon toimet, joilla poikkeuksetta viitattiin lastensuojelullisiin toimiin. Toisinaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimien merkitys esitutkinnan rajoittamiselle oli tuotu selkeästi esiin päätöksen perusteluissa, toisinaan toimiin on viitattu lyhyesti yhtenä osana kokonaisuutta, muiden perustelujen ohessa.

Yhdellä kohtuusperusteisista rajoittamispäätöksistä kyse oli tapauksesta, jossa lapsen kertoman mukaan häneen on toistuvasti kohdistettu fyysisistä väkivaltaa vanhempiensa toimesta. Päätökselle kirjattuna ainoana perusteluna esitutkinnan kohtuusperusteiselle rajoittamiselle esitettiin se, että vanhemmat ovat sittemmin ymmärtäneet, ettei väkivalta ole

---

¹⁰⁸ Ks. tarkemmin suuritöisyyden vaatimuksesta luku 2.3: ”[suuritöisyyden vaatimuksella] tarkoitetaan sitä, että ei näyttöä -perusteen soveltamiseksi tulee lisänäytön saamisen olla varsin epätodennäköistä ja hankkimisyrietykset suuritöisiä.”

Suomen lakien mukaista. Lisäksi perusteluissa on viitattu siihen, ettei lapsen edunvalvoja ole vaatinut asiassa rangaistusta tai korvausta. Kohtuusperusteisen rajoittamisen käyttöalueen on vaikeaa nähdä ulottuvan tilanteisiin, jossa epäilty myöhemmin ilmoittaa ymmärtävänsä tekonsa lainvastaisuuden, eikä muita perusteita rajoittamiselle esitetä. Asiassa ei ole ilmeisimmin kyse mistään ROL 1 luvun 8 §:n mainituista perusteista, kuten epäillyn henkilökohtaisista oloista tai rikoksesta hänelle aiheutuvista muista seurauksista. Myöskään sovinnosta ei ole kyse, eikä se perusteena muutoinkaan sovellu tapauksiin, jossa kyse on epäilyllistä huoltajan alle 15-vuotiaaseen lapseen kohdistamasta väkivallasta. Päätöksessä ei myöskään ole mainintaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimista. Koska kyseinen rajoittamispäätös perusteluineen on varsin lyhyt, jää lopulta epäselväksi se, miten vanhemmat ovat ymmärryksensä Suomen laista osoittaneet ja mikä tämän seikan merkitys kokonaisuuden kannalta on.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on esittänyt ohjaavan käsityksensä, jonka mukaan rajoittamispäätös tulee perustella niin, että lopputuloksen oikeudellista hyväksyttävyyttä on mahdollista arvioida. Mikäli tämä edellyttää salassa pidettävien tietojen kirjaamista päätökselle, on tällöin nekin tuotava ilmi asianmukaisin salassapitomerkinkein.¹⁰⁹ Edellä selostetussa päätöksessä olisi siis ollut syytä perustella tarkemmin sitä, miksi juuri tässä kyseisessä tapauksessa syyttäjä katsoi, että asia tuli rajoittaa kohtuusperusteella. Lisäksi päätöksestä tulisi selvästi ilmetä tutkinnanjohtajan esitys ja sen peruste sekä arvio siitä, millainen vaikutus päätöksellä on lapsen edun kannalta. Näitä ei kyseisestä rajoittamispäätöksestä ilmennyt.

Aineiston rajoittamispäätöksissä merkittävimmät puutteet liittyivät siis perusteluvollisuuden täyttymiseen. Erityisesti puutteita oli havaittavissa lapsen edun mukaisuuden arvioinnissa. Kohtuusperusteista rajoittamista koskevissa päätöksissä viitattiin usein sosiaali- ja terveydenhuollon toimiin, mutta perustelut toimien merkityksestä vaihtelivat. Joissakin päätöksissä toimet ja niiden merkitys esitutkinnan rajoittamiselle on kuvattu tarkasti, kun taas toisissa päätöksissä sosiaali- ja terveydenhuollon toimiin viitattiin vain lyhyesti osana laajempaa perustelukokonaisuutta.

---

¹⁰⁹ SY/2288/2022. Ratkaisu on annettu 6.11.2023, eli sen ajankohdan jälkeen, jolta aineisto on kerätty (elokuu 2023).

5.6 Pohdinta

5.6.1 Eroavaisuudet päätöksissä alueellisesti ja syyttäjakohtaisesti

Aineiston perusteella rajoittamispäätöksissä käytetyt rajoittamisperusteet olivat kaikilla syyttäjäläyillä samoja samantyyllisissä asioissa. Kuten alaluvuissa 5.3.2 ja 5.3.3 esitetyistä taulukoista ilmenee, on niin Pohjois-Suomen, Itä-Suomen kuin Etelä-Suomenkin syyttäjäläyillä ei näyttöä -perusteisia ja kohtuusperusteisia rajoittamispäätöksiä perusteltu pääsääntöisesti syyttäjärajoista riippumattomasti saman tyyppisillä syillä. Ei näyttöä -perustetta käytettiin johdonmukaisesti silloin, kun epäilty kiisti pahoinpitelyn eikä muuta näyttöä, kuten ulkopuolista todistajaa, lapsen kertomusta tai aiheutuneita ulkoisia pahoinpitelyyn viittaavia vammoja ollut. Kohtuusperustetta puolestaan käytettiin etenkin silloin, kun sosiaali- ja terveydenhuollon toimien katsottiin olevan riittäviä ja ensisijaisia, eikä rikosprosessin jatkamisen katsottu olevan tarkoituksenmukaista myöskään lapsen etu huomioon ottaen.

Aineistosta ilmeni useita erilaisia tapoja päätöksen kirjoittamiseen. Yksi merkittävimmistä eroavaisuuksista liittyi siihen, oliko syyttäjä perustellut rajoittamispäätöksen itse, vai oliko tämä ainoastaan viitannut perusteluissaan tutkinnanjohtajan rajoittamisesitykseen. Lisäksi eroa oli tavassa kirjata tutkinnanjohtajan esitys päätökselle, ja useille päätöksille tutkinnanjohtajan esitys olikin kopioitu kokonaisuudessaan, vastoin valtakunnansyyttäjän ohjetta. Myös päätösten perustelujen laajuudessa ja laadussa ilmeni merkittäviä eroavaisuuksia, kuten myös siinä, oliko lapsiasianomistajan etua huomioitu päätöksellä.

Ennen tutkielman laatimista hypoteesina oli, että alueellinen yhdenvertaisuus rajoittamispäätöksissä ei toteutuisi siinä määrin kuin sen olisi suotavaa toteutua. Hypoteesi ei ollut aivan väärässä – päätöksissä ilmeni laadullisia eroavaisuuksia, jotka väistämättä vaikuttavat yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Merkittävä havainto oli kuitenkin se, ettei kyseessä olleet niinkään alueelliset eroavaisuudet rajoittamispäätöksissä. Yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat ovat aineiston perusteella ennemminkin syyttäjakohtaisia, eivät syyttäjäläyekohtaisia. Kullakin syyttäjäläyellä, eli Pohjois-Suomessa, Itä-Suomessa sekä Etelä-Suomessa, oli sekä hyvin että heikommin laadittuja rajoittamispäätöksiä. Päätökset, jotka oli tehnyt tietyllä syyttäjäläyellä sama syyttäjä, olivat laatimistyylliltään ja perusteluiltaan pitkälti toisiaan vastaavia. Myös tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksen laatimistavalla oli merkitystä, erityisesti niissä päätöksissä, joissa syyttäjä oli tyytynyt ainoastaan hyväksymään tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksen ilman omien perustelujen

laatimista. Esimerkiksi Etelä-Suomen alueella yhteensä seitsemässä päätöksessä oli mainittu lapsen etu, ja näistä neljä päätöstä oli saman tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksen pohjalta tehtyjä. Kaikissa tämän tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksissä oli maininta lapsen edun mukaisuudesta.

Kun tutkinnanjohtaja systemaattisesti kirjaa rajoittamisesitykseensä maininnan lapsen edusta, ilmenee se siis usein myös syyttäjän rajoittamispäätöksestä. Syyttäjän itse laatimiin päätöksen perusteluihin lapsen etu ei välttämättä tutkinnanjohtajan rajoittamisesitykseltä siirry, mutta koska syyttäjät aineiston perusteella varsin innokkaasti kopioivat tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksen päätökselle kokonaisuudessaan, ilmenee maininta sitä kautta. Etelä-Suomen syyttäjäalueella kahdessa päätöksessä syyttäjän itse laatimissa perusteluissa mainittiin lapsen etu, ja näissä kummassakin sama syyttäjä oli perustellut päätöksen. Aineiston perusteella voidaan siis katsoa, että syyttäjillä ja tutkinnanjohtajilla vaikuttaisi olevan oma vakiintunut tyyliinsä tehdä rajoittamisesitys tai -päätös.

Joitakin eroavaisuuksia syyttäjäalueidenkin välillä ilmeni. Esimerkiksi Pohjois-Suomen syyttäjäalueella syyttäjät olivat aina perustelleet rajoittamispäätöksensä itse sen sijaan, että olisivat tyytyneet viittamaan ainoastaan tutkinnanjohtajan esityksen hyväksymiseen. Sekä Etelä- että Itä-Suomen syyttäjäalueella useammassa päätöksessä oli ainoastaan viitattu tutkinnanjohtajan esityksen hyväksymiseen. Pohjois-Suomen syyttäjäalueelta tarkasteltavaa aineistoa oli kuitenkin vähiten, joten liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä tämän havainnon perusteella on vältettävä. Etelä-Suomen syyttäjäalue oli ainut, jonka päätöksissä lapsen etua oli punnittu tai se ainakin oli mainittu päätöksessä. Tässäkin merkitystä oli edellä todetusti tutkinnanjohtajalla ja syyttäjällä.

5.6.2 Yhdenvertaisuuden toteutuminen esitutkinnan rajoittamispäätöksissä

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä (PL 6.1 §). Tämä perustuslain tasoinen säännös ilmentää sitä yhdenvertaisuuden periaatetta, joka Suomessa on lähtökohtana kaikessa oikeudenkäytössä. Erikseen on samaisessa pykälässä mainittu lapsen oikeus tasa-arvoiseen kohteluun yksilönä. Esitutkinnassa tasapuolisuusperiaatetta pidetään ”kultaisena sääntönä” – virkamiesten on kohdeltava virkatoiminnassaan kaikkia henkilöitä tasapuolisesti.¹¹⁰ Epäselvyyttä yhdenvertaisuuden merkityksestä esitutkinnan aikana ei siis ole. Tästä

---

¹¹⁰ Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2020, s. 86.

huolimatta esitutkinnan rajoittamisen päätöskäytäntö ei aineiston perusteella ole yhtenäistä tai yhdenvertaista, vaan useilta osin sattumanvaraista.

Yhdenvertaisuus ei toteutunut aineiston rajoittamispäätöksissä etenkin päätöksen perusteluissa, joiden laatimistyyli vaihteli eri syyttäjälueiden sisälläkin merkittävästi. Tämä vaikuttaa asianosaisen oikeusturvaa heikentävästi – ensinnäkin asianosaisen tulisi itse voida ymmärtää, mitkä ovat juuri hänen tapauksessaan ne syyt, joilla esitutkinta on päädytty rajoittamaan. Toiseksikin asianosaisen on voitava tarvittaessa kannella päätöksestä valtakunnansyyttäjälle. Asianosaisen näkökulmasta voi olla hankalaa hahmottaa, onko päätöksestä syytä kannella, ellei päätöksestä ilmene syyttäjän perusteluja tai mikäli perustelut ovat hyvin yleisluontoiset. Sama pätee asianomistajan toissijaiseen syyteoikeuteen – miten asianomistaja voi perusteellisesti harkita sitä, nostaako hän itse syytteen rikoksesta, ellei hän pysty kattavasti arvioimaan asiassa tehdyn päätöksen perusteluja? Päätöksiä, joita ei ole huolellisesti perusteltu, on vaikea vertailla keskenään myöskään tutkimuksen keinoin.

Mikäli ratkaisua ei perustella avoimesti, voi pahimmillaan asianosaisten luottamus poliisin ja syyttäjän toimintaan häiriintyä. Kun päätökset on perusteltu mahdollisimman ymmärrettävästi ja avoimesti, on asianosaisen helpompi arvioida niitä seikkoja, jotka johtivat juuri hänen asiansa käsittelyn päättämiseen. Asianosaiselle kyse on yleensä yksittäisestä kosketuksesta rikosprosessiin, ja sillä voi olla pitkäänkin vaikutus asianosaisen käsitykseen poliisin ja syyttäjän toiminnasta. Päätösten laadukkaalla perustelulla on siis olennainen merkitys paitsi yhdenvertaisuuden kannalta, myös yksilön oikeusturvan varmistamisen kannalta sekä laajemman yhteiskunnallisen luottamuksen ylläpitämisessä poliisi- ja syyttäjäviranomaista kohtaan.

Tasapainoilu oikeusvarmuuden, perustelujen laajuuden ja kustannustehokkuuden välillä on kuitenkin haastavaa. Prosessioikeudellisessa keskustelussa onkin tunnistettu myös perustelemisen työläys. Luonnollisestikaan perustelemisen työläyttä ei itsessään voi käyttää oikeudellisena argumenttina, mutta on silti kiistatonta, että se muodostaa tosiasialliset rajat perustelemista puoltaville periaatteille. Laadukkaiden perustelujen laatiminen vaatii aikaa, ja aikaavievyys voi johtaa muiden prosessien piirteiden kärsimiseen. Ääritapauksessa asian lopputulos voi menettää kokonaan merkityksensä asianosaiselle.¹¹¹ Mika Huovila on periaatteita ja perusteluja koskevassa tutkimuksessaan muodostanut käräjäoikeuden

---

¹¹¹ Huovila 2003, s. 328–330.

tuomioiden perusteluja koskevat peukalosäännöt. Kustannustehokkuuden näkökulmasta Huovila kehottaa perustelemaan ”tehokkaasti työtä ja aikaa säästäen.” Enempää, kuin on lopputuloksen justifioimiseksi tarpeen, ei tulisi perustelemiseen käyttää aikaa, ellei sitten oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin oikeusperiaate tapauskohtaisesti muuhun kehota.¹¹² Tämä tuomioiden perustelemista koskeva peukalosääntö ei toki välttämättä suoraan ole esitutkinnan rajoittamispäätöksiin siirrettävissä. Se ilmentää kuitenkin osuvasti niitä periaatteita, jotka tulee osaltaan perustelujen laadukkuutta ja laajuutta arvioitaessa ottaa huomioon ikään kuin vasta-argumenttina sille laajalle perusteluvollisuudelle, jota tässäkin tutkielmassa peräänkuulutetaan.

Täysin summamutikassa ei rajoittamispäätöksiä tietenkään tehdä. Aineistosta ilmeni yhdenvertaisuutta edistäviäkin seikkoja. Kaikissa päätöksissä oli käytetty ymmärrettävää kieltä eikä esimerkiksi lyhenteitä laeista ollut juurikaan käytetty. Lähes kaikista päätöksistä ilmeni tutkinnanjohtaja, hänen tekemänsä rajoittamisesitys sekä sen päivämäärä. Lisäksi lähes kaikissa päätöksissä oli arvioitu, ettei yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista, olkoonkin, ettei tähän liittyvää varsinaista punnintaa monestakaan päätöksestä ilmennyt.

Myös rajoittamiskynnys vaikutti suhteellisen yhtenäiseltä. Rajoittamiskynnyksellä viitataan tässä yhteydessä siihen linjaan, jolla epäiltyjä rikoksia rajoitettiin. Aineiston perusteella ei voitu kattavasti arvioida sitä, mihin raja vetäytyy eri alueilla tai eri päätösten välillä sen suhteen, minkä tyyliset tapaukset etenevät prosessissa syytteenpanoon asti ja mitkä rajoitetaan pois jo rajoittamismenettelyssä. Kattava arvio olisi edellyttänyt havaintojen tekemistä myös niistä tapauksista, jotka ovat edenneet syyttäjälle, jolloin olisi voitu vertailla sitä, onko joissain tapauksissa rajoitettu sellaisia rikosepäilyjä, jotka muualla olisivat edenneet syyttäjälle. Joitakin havaintoja voitiin kuitenkin tämän aineiston pohjalta tehdä. Ei näyttöä -perustetta ja kohtuusperustetta käytettiin pitkälti samantyyllisissä tapauksissa. Kaikissa rajoittamispäätöksissä sekä kaikilla syyttäjälueilla linja oli hyvin pitkälti yhtenäinen sen suhteen, millaisissa tapauksissa ei näyttöä -perustetta ja kohtuusperustetta käytettiin. Ne perusteet, jotka tutkinnanjohtajan esityksestä tai syyttäjän perusteluista ilmenivät rajoittamisperusteen käytölle, toistuivat eri päätöksissä. Kohtuusperusteisissa päätöksissä toistui esimerkiksi maininta sosiaali- ja terveydenhuollon toimista, ei näyttöä -perusteisissa päätöksissä puolestaan toistui maininta siitä, että epäilty on kiistänyt teon. Poikkeuksiakin oli

---

¹¹² Huovila 2003, s. 335 ja 414.

– aineistosta erottautui esimerkiksi päätös, jossa epäilty pahoinpitely oli rajoitettu kohtuusperusteella siitä syystä, että rikoksesta epäilty olivat myöhemmin ymmärtäneet tekonsa lainvastaisuuden. Tämä päätös poikkesi siitä linjasta, joka muista päätöksistä ilmeni kohtuusperusteen käyttöalalle.

Yksittäisten syyttäjien eriävät käytännöt rajoittamismenettelyn suhteen vaikuttavat rikosasian asianosaisten yhdenvertaiseen kohteluun heikentävästi. Täysin yhdenvertaisia käytäntöjä on vaikea toteuttaa, mutta esimerkiksi entistä selkeämmillä ohjeilla ja koulutuksilla yhdenvertaisuutta voitaisiin edistää. Valtakunnansyyttäjän ohje esitutkinnan rajoittamisesta on toki jo käytössä oleva työkalu, mutta sitäkin yksityiskohtaisempi ohje olisi paikallaan. Ainakin poliisilaitoksilla on käytössään Poliisihallituksen laatima käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan.¹¹³ Siinä käsitellään laajasti rajoittamisprosessia sekä rajoittamisesityksen laatimista. Lisäksi käsikirjassa on malli lapseen kohdistuneen rikoksen esitutkinnan rajoittamisesta, jossa kohta kohdalta käydään läpi ne asiat, jotka tutkinnanjohtajan rajoittamisesityksestä on löydyttävä. Vastaavan laatimisella myös syyttäjien käyttöön voisi olla yhdenvertaisuutta edistävä vaikutus.

---

¹¹³ Lehtinen – Rossi, 2022.

6 Lopuksi

Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut havainnoida yhdenvertaisuuden toteutumista lapsiin kohdistuvien pahoinpitelyepäilyiden rajoittamismenettelyssä. Tutkielmassa on kattavasti systematisoitu voimassa olevaa lainsäädäntöä ja viranomaisten ohjeita liittyen esitutinnan rajoittamiseen, lapsen asemaan asianomistajana esitutkinnassa sekä yhdenvertaisuuteen perusoikeutena. Tutkielmassa on esitetty esitutinnan rajoittamisen lainsäädännöllinen perusta, sen käyttöalue ja tarkoitus sekä arvioitu lapsen edun merkitystä esitutinnan rajoittamisprosessissa. Empiirisen tutkimuksen keinoin on arvioitu kolmella eri syyttäjäalueella tehtyjä rajoittamispäätöksiä alle 15-vuotiaisiin kohdistuvissa pahoinpitelyepäilyissä, niissä esitettyjä rajoittamisperusteita, kussakin päätöksessä esitettyjä syitä näiden perusteiden käytölle sekä päätösten perusteluiden laadukkuutta ylipäätänsä. Lopulta on arvioitu eroavaisuuksia rajoittamispäätöksissä alueellisesti ja syyttäjakohtaisesti sekä analysoitu yhdenvertaisuuden toteutumista rajoittamismenettelyssä eri syyttäjäalueilla.

Esitutinnan rajoittamismenettelyn tulisi olla yhdenvertaista riippumatta siitä, missä päin Suomea esitutkinta ja sen mahdollinen rajoittaminen tehdään sekä siitä, kuka on asiassa tutkinnanjohtajana ja asian päättämisestä vastaavana syyttäjänä. Myöskään sillä, onko asian asianomistajana lapsi vai aikuinen, ei saa olla vaikutusta yhdenvertaiseen kohteluun. Puhevallan käytön sääntely vaikuttaa kuitenkin siihen, kenellä on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää oikeuksiaan. Lapsi jää esitutinnan rajoittamisen menettelyssä asianomistajana helposti näkymättömäksi viranomaisten toiminnan kohteeksi, ja siksi on tärkeää, että rajoittamispäätöksestä ilmenee konkreettisesti, miten lapsen oikeudet on otettu huomioon.

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa erityisesti huomioimaan lapsen edun kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia (3.1 artikla). Myös rikosprosessissa lapsen etu on huomioitava lasta koskevassa päätöksenteossa, kuten esitutinnan rajoittamispäätöksissä. Lapsen etu on huomioitava jokaisen lapsen kohdalla tasapuolisesti, eikä lapsen edun käsitettä ole sidottu lapsen ikään tai prosessuaaliseen asemaan esitutkinnassa. Päätöksen perusteluihin tulee kirjata, miten lapsen etu on huomioitu – mitä asiassa on katsottu lapsen edun mukaiseksi ja millä perustein. Lisäksi perusteluista on käytävä ilmi, millaista punnintaa on tehty suhteessa muihin asiaan vaikuttaviin seikkoihin.¹¹⁴ Aineiston perusteella lapsen etua ei ole punnittu

---

¹¹⁴ CRC/C/GC/14 s. 4, kohta 6.

suurimmassa osassa päätöksiä lainkaan. Niissäkin päätöksissä, joissa lapsen etu oli mainittu, oli yleensä todettu ainoastaan, että rikosprosessia ei ole pidettävä lapsen edun mukaisena. Perusteluista ei kuitenkaan yleensä tätä laajemmin ilmennyt, miksi rikosprosessia ei ole pidettävä lapsen edun mukaisena tai millä perusteella päätös on katsottu lapsen edun mukaiseksi.

Kaiken kaikkiaan lapseen kohdistuvan rikosepäilyn rajoittamismenettelyä harkittaessa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota ensinnäkin siihen, onko esitutkinnan rajoittaminen ylipäänsä käytettävissä oleva keino. Toiseksikin, mikäli esitutkinta päädytään rajoittamaan, on rajoittamispäätöksen ja sen perustelujen laatimiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Kolmanneksikin jokaisen lasta koskevan päätöksen kohdalla on huolellisesti punnittava lapsen etu. Esitutkinnan rajoittaminen voi olla oikea ratkaisu lapsen etu huomioon ottaen, ja usein sosiaali- ja terveydenhuollon toimet on syystäkin katsottava riittäviksi ja lapsen edun kannalta ensisijaisiksi toimiksi asiassa. Esitutkinnan rajoittamispäätöksistä on kuitenkin ilmevä se, miten lapsen etu on asiasta päätettäessä otettu huomioon.

Prosessieconomian kannalta esitutkinnan rajoittamisella on valtava merkitys – viranomaisten resurssien tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas suuntaaminen on toimivan rikosprosessin ehto. Esitutkinnan rajoittamisella säästetään niin poliisin, syyttäjän kuin tuomioistuimenkin voimavaroja. Esitutkinnan rajoittamispäätösten määrät ovat olleet viime vuosina jatkuvasti kasvavia, mihin on vaikuttanut muun muassa kustannustietoisen ajattelun trendi. Siinä missä esitutkinnan rajoittamista käytettiin aiemmin sillä ajatuksella, että kaikkia vähäisiä rikosasioita ei ole niiden määrän vuoksi järkevää käsitellä, on nykyään tausta-ajatuksena ennemminkin se, ettei vähäistä törkeämpiäkään rikoksia ole järkevää tutkia hinnalla millä hyvänsä.¹¹⁵ Kun rajoittamispäätöksiä tehdään yhä enenevässä määrin, on syytä kiinnittää erityistä huomiota yhdenvertaisuuden toteutumiseen esitutkinnan rajoittamismenettelyssä.

Tutkielman perusteella yhdenvertaisuuden toteutumisessa esitutkinnan rajoittamispäätösten kohdalla on kehitettävää. Syyttäjälakeiden välisten eroavaisuuksien sijaan isompi ongelma ilmenee syyttäjakohtaisina eroavaisuuksina päätösten laatimisessa. Saman syyttäjälakeen sisällä saatetaan tehdä hyvinkin laadukkaita rajoittamispäätöksiä, mutta toisaalta samalla

---

¹¹⁵ Ks. tarkemmin kustannustietoisen ajattelun murroksesta Vajus-Anttila 2021, s. 1022–1024; Nissinen 2007, s. 62–64.

alueella saatetaan tehdä myös heikompilaatuisia rajoittamispäätöksiä. Tällöin päätökset eivät täytä niitä kriteerejä, jotka rajoittamispäätöksen olisi muun muassa valtakunnansyyttäjän esitutkinnan rajoittamista koskevan ohjeen perusteella syytä täyttää. Yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta havainto on huolestuttava, sillä eroavaisuudet päätösten laadussa vaikuttavat asianomistajien oikeusturvaa heikentävästi. Aihetta jatkotutkimukselle riittäisi sen selvittämisessä, miten esitutkinnan rajoittamismenettelyä voitaisiin yhdenvertaisuuden näkökulmasta kehittää. Yhtenä keinona olisi syytä harkita entistä selkeämpien ja käytännönläheisempien ohjeistusten laatimista.

Matti Nissinen totesi jo vuonna 2007 esitutkinnan rajoittamista koskevassa artikkelissaan, että rajoittamisjutun asianomistajan asema ei ole kadehdittava.¹¹⁶ Lähes kaksikymmentä vuotta myöhemmin painimme osaltaan edelleen samojen yhdenvertaisuutta horjuttavien ongelmien kanssa. Esitutkinnan rajoittamisesta instrumenttina ei ole syytä missään nimessä luopua – päinvastoin, sillä on olennainen merkitys toimivan rikosprosessin kannalta. Yhdenvertaisuuden sekä laajemman oikeudenkäytön ennustettavuuden toteutumisen kannalta on kuitenkin ratkaisevaa, että rajoittamispäätökset perustellaan huolella ja rajoittamismenettelyn linja on yhtenäinen. Näin taataan asianosaisten oikeusturva ja yhdenvertainen kohtelu esitutkinnan rajoittamismenettelyn aikana.

---

¹¹⁶ Nissinen 2007, s. 69.